

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ 32ος • ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 220 • ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2009 • ΑΔΑΡ - ΝΙΣΑΝ 5769

Είναι ευρέως γνωστό...

Του ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗ

ΕΙΝΑΙ ΓΝΩΣΤΟ ότι οι βουλευτές και τα μεγαλοστελέχη της Νέας Δημοκρατίας δεν διαβάζουν. Ούτε καν εφημερίδες. Σίγουρα δεν διαβάζουν την εφημερίδα «Άλφα Ένα», που εκδίδει ο κ. Γιώργος Καρατζαφέρης, ούτε εντυφούν στα εκλεκτά πονήματά του. Αλλιώς, θα δίσταζαν να τον αναβαθμίσουν «από ακραίο», σε περίπου συγκάτοικό τους στον «μεσαίο χώρο».

ΑΝ, ΛΟΙΠΟΝ, οι εκλεκτοί υπουργοί διάβαζαν το άρθρο του προέδρου του ΛΑΟΣ προ δύο μηνών -με τον παιχνιδιάρικο όσο και αήθη τίτλο «Είναι Εβρ(αί)ως γνωστό»- θα έφριτταν από τις απόψεις του παρ' ολίγον συγκατοίκου τους «στη μεγάλη πολυκατοικία της Δεξιάς», όπως ο κ. Καρατζαφέρης χαρακτηρίζει τον χώρο. Θα διάβαζαν, για παράδειγμα, ότι «ΔΥΣΤΥΧΩΣ είναι ΕΥΡΕΩΣ γνωστό ότι ο Εβραίος μυρίζει ΑΙΜΑ. Και απ' ό,τι φαίνεται από την ανοχή κάποιων θα συνεχίσει να μυρίζει για πολύ ακόμη» («Άλφα Ένα», 3.1.2009. Σ.Σ.: τα κεφαλαία είναι του πρωτοτύπου). Θα διάβαζαν, επίσης, ότι οι Εβραίοι είναι «μια φυλή που ΣΤΑΥΡΩΣΕ τον Θεό, τη μια και μοναδική φορά που κατέβηκε στη γη» και ότι «οι δολοφόνοι του Θεού» έχουν «δέρμα με κρούστα αναισθησίας» (sic).

ΤΟ ΣΧΟΛΙΟ του κ. Καρατζαφέρη δεν είναι απλώς ρατσιστικό. Χαρακτηρίζεται από απύθμενη ανοησία με γαρνιτούρα εξυπνακισμού. Οι Εβραίοι δεν συναπαρτίζουν φυλή, είναι άνθρωποι που ασπάζονται ένα κοινό θρήσκευμα. Δεν είναι αυτοί που σταύρωσαν τον Ιησού: η μητέρα του, οι μαθητές του, οι πρώτοι πιστοί του, Εβραίοι ήταν. Ο ίδιος τον μωσαϊκό νόμο διδάχθηκε και ασπάζοταν: «Σας διαβεβαιώ με πάσαν επισημότητα ότι έως ότου υπάρχει ο ουρανός και η γη, ούτε ένα γιώτα ή ένα κόμμα δεν θα παραπέσει από τον νόμον» (Κατά Ματθαίον 5:18).

ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΜΟΝΟ το κείμενο του κ. Καρατζαφέρη (το οποίο σίγουρα θα απορριπτόταν από τη συντακτική επιτροπή του «Der Strummer» ως κακογραμμένο) δείχνει ότι ο αρχηγός του ΛΑΟΣ δεν είναι καν ακραίος. Είναι βαθύτατα λαϊκιστής: Θα πει ή θα γράψει οτιδήποτε μπορεί να χαϊδέψει τα αυτιά των ακροατών ή των αναγνωστών του. Για τις ανάγκες των κοινοβουλευτικών του παραστάσεων μπορεί να «βάλει και νερό στο κρασί του», ώστε να αποσπάσει ένα θετικό σχόλιο από τον κ. Άρη Σπηλιωτόπουλο, ως δυνάμει συγκάτοικό του στον μεσαίο χώρο.

[Από την «Καθημερινή», 14.3.2009].

Το Άουσβιτς κινδυνεύει

Της ΤΕΤΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

– Η επιγραφή. Χαραγμένη σε μαύρη πλάκα. Βρίσκεται στο μνημείο της φρίκης, στο χώρο της φρίκης: στο στρατόπεδο εξόντωσης Άουσβιτς-Μπιρκενάου (1940-1945). Στην επιγραφή μία φράση μόνον, γραμμένη σε είκοσι μια γλώσσες. «Αυτός ο τόπος, όπου οι Ναζί δολοφόνησαν ενάμισι εκατομμύριο ανθρώπους -άνδρες, γυναίκες, παιδιά-, κυρίως Εβραίους από διάφορες χώρες της Ευρώ-

πης, ας γίνει κραυγή απελπισίας και προειδοποίησης για την ανθρωπότητα, για πάντα».

– Για πάντα; Πολύ αμφίβολο. Διότι το Άουσβιτς, όπως εν συντομία το λέμε, κινδυνεύει. Μοιάζει με παραδοξολογία, όμως είναι αλήθεια. Θύμα της φθοράς του χρόνου και ιδίως των καιρικών συνθηκών το Άουσβιτς. Ορισμένα κτίρια αυτού του μεγαλύτερου

Συνέχεια στη σελ. 30

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Άουσβιτς: Ερείπια κρεματορίου II, το οποίο κατέστρεψαν οι Γερμανοί πριν την αποχώρησή τους. Το Άουσβιτς, μαρτυρία ανθρώπινης θυσίας και πόνου, δεν πρέπει να χαθεί, αποτελεί μνημείο της παγκόσμιας ιστορίας.

Ελληνισμός, Ιουδαϊσμός, Χριστιανισμός

Του Καθηγητή ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΠΑΤΡΩΝΟΥ

1. Πρόλογος

Η συνάντηση Ελληνισμού και Χριστιανισμού, της οποίας την αποκορύφωση έζησε η ιστορία τον τέταρτο αιώνα με τους μεγάλους Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας, έχει μια ενδιαφέρουσα προϊστορία, που συνήθως την παραβλέπουμε ή την αγνοούμε οι περισσότεροι από εμάς.

Η προϊστορία αυτή μας οδηγεί στην επισήμανση μερικών βασικών σταθμών έντονων πνευματικών διεργασιών και εξελίξεων στη λεκάνη της Μεσογείου, η οποία θεωρείται ως η μεγάλη χοάνη συνάντησης πολλών πολιτισμών και θρησκειών, που διαμόρφωσαν τελικά τον μεταγενέστερο Δυτικό ή Ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Συχνά σήμερα συζητούν πολλοί, εν όψει της διαμόρφωσης του νέου Ευρωπαϊκού Συντάγματος και της συνειδητοποίησης της ιδιαιτερότητας του σύγχρονου Δυτικού πολιτισμού, εάν χρειάζεται να αναφερόμαστε στις ρίζες της αρχαίας Ιουδαϊκής θρησκευτικής παιδείας και της αποκαλυπτικής θεολογίας της Παλαιάς Διαθήκης από τη μια πλευρά και από την άλλη στην κλασική ανθρωπιστική παιδεία και σοφία, όπως αυτή διατυπώθηκε και εκφράστηκε στην ελληνική σκέψη και στην αρχαιοελληνική φιλοσοφία και κατ' επέκταση στον μεταγενέστερο βυζαντινό πολιτισμό. Με άλλα λόγια, η Δύση θέτει σήμερα θέμα συνταγματικής αναφοράς στο δίδυμο Ιουδαϊσμού και Ελληνισμού, αλλά και χριστιανικής θεολογίας και παιδείας στην προσπάθειά της για την κατοχύρωση της ευρωπαϊκής ιδιαιτερότητας και της πολιτισμικής της ιδιομορφίας. Είναι ενδεικτική η αναφορά από πολλούς ευρωπαϊούς πολιτειολόγους και πολιτικούς μόνο στο ρωμαϊκό νομικό πνεύμα και δίκαιο και στην ακραία απόκλιση και αποκλειστικότητα της γνωστής Καρλομάγνειας κοινωνιολογικής και εθνικιστικής ιδεολογίας.

Τίθεται, επομένως, θέμα προς διερεύνηση, για τη συνειδητοποίηση από μέρους μας της συνάντησης Ελληνισμού και Χριστιανισμού και μάλιστα στην πιο ενδιαφέρουσα φάση της προϊστορίας της αρχικής προ-

σέγγισης Ιουδαϊσμού και Ελληνισμού κατά τους χρόνους της μεταγενέστερης κλασικής αρχαιότητας. Τα αρχικά στάδια της συνάντησης αυτής του Ελληνισμού και του Χριστιανισμού, που θα επισημάνουμε εδώ, θα μας βοηθήσουν κατά την ταπεινή μας γνώμη στην αξιολόγηση της διαχρονικής αξίας της Αγίας Γραφής στο σύνολό της, δηλαδή της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, καθώς και του βιβλικού θεολογικού πνεύματος σε σχέση πάντοτε με τον αγιογραφικό κηρυκτικό λόγο για την εδραίωση της ελληνικής παιδείας, που επί δύο χιλιάδες χρόνια ο λαός μας σεβάστηκε και οικοδόμησε επάνω σ' αυτήν τη μεγαλειώδη σύνθεση του πολιτισμού του, με κάθε δυνατή συνέπεια και μεγάλη θυσιαστική πιστότητα των άξιων τέκνων του έθνους μας και της πίστεώς μας.

Είναι αλήθεια, ότι όσοι ασχολήθηκαν με το αντικείμενο αυτό ως τώρα, είτε από τον χώρο των κλασικών φιλολόγων ιστορικών είτε από τον χώρο των ιστορικών θεολόγων, είδαν τη συνάντηση αυτή και σύνθεση της ελληνικής σοφίας με τον αποκαλυπτικό ευαγγελικό λόγο, όχι δυστυχώς στα αρχικά βήματα προσέγγισης αλλά μόνο στα πολύ μεταγενέστερα στάδιά του. Επεσήμαναν την αρχή της συνάντησης αυτής μόνον όταν μαθήτευσαν και δέχθηκαν τα θετικά στοιχεία της ελληνικής φιλοσοφίας και παιδείας οι μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας, κυρίως από τον τέταρτο αιώνα και στο εξής, τη «χρυσή εποχή» των χριστιανικών γραμμάτων, και την επεξέτειναν μέχρι τη γόνιμη περίοδο της ανάπτυξης της ορθόδοξης τριαδολογικής θεολογίας των Οικουμενικών Συνόδων.

Προσωπικά, πιστεύω, ότι η ενδιαφέρουσα αυτή αρχική προϊστορία, που θα αναλυθεί εδώ, της λαμπρής συνάντησης του Ιουδαϊσμού και του Ελληνισμού αλλά και της μεγαλειώδους σύνθεσης των δύο μεγάλων άξιων και αυτόνομων ιστορικών πολιτιστικών μεγεθών του Δυτικού πολιτισμού, δηλαδή του Ελληνισμού και του Χριστιανισμού, είναι αναγκαίο να προσεγγισθεί με κάθε σοβαρότητα και ιστορική ακρίβεια. Ίσως αυτή η περίοδος να είναι άγνωστη στους πιο πολλούς αλλά τόσο αναγκαία για το θέμα της διαχρονικής αξίας της

Αγίας Γραφής, και εξαιτίας τη ιδιαιτερότητάς της και εξαιτίας της μοναδικής σπουδαιότητάς, για τον πολυσυζητημένο σύγχρονο ευρωπαϊκό πολιτισμό μας αλλά και για τον υπό διαπραγμάτευση συνταγματικό χάρτη της Ενωμένης Ευρώπης. Η οικοδόμηση ενός ιδεολογικού Συντάγματος με βάση κυρίως τον ελληνοχριστιανικό πολιτισμό, νομίζω, ότι εκφράζει τις απαιτήσεις των καλλιεργημένων Ευρωπαίων πολιτών, αλλά και επιβάλλεται ιδιαίτερα σήμερα και για το ιστορικό μέλλον του Δυτικού κόσμου, σε μια εποχή μάλιστα με έντονες κοινωνικές και πνευματικές τάσεις ενός ραγδαίου αποχριστιανισμού των λαών κυρίως της δυτικής Ευρώπης.

Τα επίπεδα και τα στάδια αυτής της προϊστορίας της αρχικής συνάντησης Ελληνισμού και Χριστιανισμού είναι πολλά και ενδιαφέροντα, όπως η προσέγγιση τρεις αιώνες πριν από τη γέννηση του Ιησού Χριστού της αποκαλυπτικής θεολογίας της Παλαιάς Διαθήκης και της αποκαλυπτικής γραμματείας του Ιουδαϊσμού με την ελληνική σκέψη και σοφία της Αθήνας. Η συνάντηση στη συνέχεια της ιουδαϊκής παιδείας των μαθητών του Ιησού, του αποστόλου Παύλου και των διαδόχων των Αποστόλων με τις οικουμενικές ιδέες του Ελληνισμού, άνοιξαν με έναν δυναμικό τρόπο τον δρόμο και για την οικουμενικότητα του Χριστιανισμού, ώστε στο τέλος ο ελληνο-χριστιανικός πολιτισμός να γίνει κτήμα όλης της ανθρωπότητας.

2. Συνάντηση Ιουδαϊσμού και Ελληνισμού

Οταν ομιλούμε για το θέμα σχέσεως Ελληνισμού και Χριστιανισμού δεν πρέπει να αγνοούμε και τη βασική παράμετρο της προσπάθειας που είχε ήδη γίνει μερικούς αιώνες πριν για τη συνάντηση Ιουδαϊσμού και Ελληνισμού. Αυτό που λέγεται από πολλούς σήμερα ότι δεν μας χρειάζεται η Παλαιά Διαθήκη και ο θρησκευτικός ιουδαϊκός πολιτισμός της αρχαιότητας, αφού εμείς έχουμε τη σοφία των αρχαίων Ελλήνων και τον κλασικό ελληνικό πολιτισμό, είναι ψευδοδίλημμα και εκτός της ιστορικής πραγματικότητας. Γνωρίζουμε από την ιστορία, ότι το τέλος του τέταρτου και αρχές του τρίτου αιώνα προ Χριστού είχε γίνει μια μεγάλη προσπάθεια από φωτισμένους ελληνοιστές Ιουδαίους για τη συνάντηση του Ιουδαϊκού αποκαλυπτικού λόγου με την ελληνική σκέψη και σοφία.

Στην προσπάθεια αυτή ηγήθηκε ο Μακεδόνας

βασιλιάς της Αιγύπτου Πτολεμαίος ο Β΄, ο επονομαζόμενος και Φιλάδελφος, άνδρας με ελληνική παιδεία και άνθρωπος των γραμμάτων και των τεχνών, καθώς και ιδρυτής της περίφημης βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας.

Αυτός, λοιπόν, σε συνεργασία με ελληνοιστές Ιουδαίους σοφούς της Αλεξάνδρειας αποφάσισε και προχώρησε στη μετάφραση της Παλαιάς Διαθήκης στην ελληνική γλώσσα, την αποκαλούμενη και Αλεξανδρινή. Πρόκειται για την περίφημη μετάφραση των 72 μεταφραστών (Ο΄) που πραγματοποιήθηκε σε σύντομο χρονικό διάστημα στη νήσο Φάρος της Αλεξάνδρειας.

Υπάρχει η άποψη, ότι η μετάφραση αυτή έγινε για λόγους ποιμαντικούς και κατηχητικούς για τους Ιουδαίους της διασποράς όλου του τότε γνωστού κόσμου, οι οποίοι κατά τον ιουδαίο ιστορικό Ιώσηπο έφταναν στον απίθανο μεγάλο αριθμό των τεσσάρων εκατομμυρίων πιστών της ιουδαϊκής θρησκείας και οι οποίοι δεν εγνώριζαν την εβραϊκή γλώσσα της Παλαιάς Διαθήκης. Η δική μας εκτίμηση είναι, ότι ο λόγος αυτός είναι δευτερεύων. Ο κύριος σκοπός της μετάφρασης αυτής των Ο΄ στην κοινή Αλεξανδρινή γλώσσα από έναν Μακεδόνα βασιλέα της Αιγύπτου ήταν πιο ουσιαστικός και στόχευε στο να φέρει κοντά τους δύο μεγάλους πολιτισμούς της Μεσογείου θαλάσσης, τον Ιουδαϊκό και τον Ελληνικό.

Είναι ενδιαφέρον να τονίσουμε εδώ, ότι μετά την πραγματοποίηση αυτής της μετάφρασης, είχαμε μια μεγάλη φιλολογική παραγωγή στον Ιουδαϊσμό επί τρεις αιώνες (200 π.Χ. έως 100 μ.Χ.), κειμένων της γνωστής σε μας τους βιβλικούς μελετητές ως «αποκαλυπτικής γραμματείας». Αυτά τα έργα είναι γραμμένα από γνωστικίζοντες ελληνοιστές Ιουδαίους με καθαρή πλατωνική και γι' αυτό διαρκική επίδραση. Αποκορύφωση αυτής της προσπάθειας ήταν τα έργα του μεγάλου πλατωνιστή Ιουδαίου και φιλοσόφου Φίλωνα του Αλεξανδρέα, ο οποίος αποτόλμησε σοβαρά και δυναμικά να προχωρήσει στη μεγάλη συνάντηση Ιουδαϊσμού και Ελληνισμού και γι' αυτό χαρακτηρίστηκε από τους παραδοσιακούς Ιουδαίους ως «αιρετικός», με έντονα πλατωνικά στοιχεία και θεολογικό δυαλισμό στη φιλοσοφική σκέψη του. Ένας πλατωνιστής φιλόσοφος στον παραδοσιακό Ιουδαϊσμό δεν είναι δευτερεύων και τυχαίο γεγονός.

Αυτή η φιλολογική και φιλοσοφική παραγωγή τριών και πλέον αιώνων, με καθαρά ιουδαϊκά στοιχεία της θρησκείας του Μωϋσή και του φιλοσοφικού και

θεολογικού στοχασμού της σχολής του Πλάτωνα, πρέπει να θεωρηθεί το πρώτο σοβαρό εγχείρημα για τη μεγάλη συνάντηση μεταγενέστερα του Ελληνισμού και του Χριστιανισμού. Αφού ο Χριστιανισμός γεννήθηκε αρχικά σε ιουδαϊκό έδαφος, αναπτύχθηκε και ανδρώθηκε αργότερα σε χώρους ελληνιστικής επίδρασης, όπως ήταν η Αντιόχεια και η Αλεξάνδρεια, και επικράτησε τελικά σε όλο τον κόσμο διά μέσου της οικουμενικότητας του Ελληνισμού, δεν μπορεί παρά αυτό το επίτευγμα να οφείλει πολλά και σ' αυτή την προηγηθείσα περίοδο. Αυτό το αρχικό στάδιο το θεωρούμε ως το πρώτο επίπεδο μιας προ-

ϊστορίας στην αναζήτηση της συνάντησης Ελληνισμού και Χριστιανισμού, που είναι και το αντικείμενο αυτού του άρθρου.

[Ο κ. Γεώργιος Π. Πατρόνος είναι Ομ. Καθηγητής της Ερμηνευτικής και της Θεολογίας της Καινής Διαθήκης του Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει υπηρετήσει επίσης στη Μ. Εκπαίδευση ως εκπαιδευτικός στην Καστοριά όπου ανέπτυξε εξαιρετική κοινωνική δράση. Έχει μετάσχει σε πλήθος εκκλησιαστικών οργανισμών.

*Το παραπάνω κείμενο είναι απόσπασμα από το κεφάλαιο 8 του βιβλίου του **Θεολογία και Κοινωνία** (Αθήνα: Έκδοση Αποστολικής Διακονίας, 2007). Ο τίτλος του κεφαλαίου είναι «Ιουδαϊσμός και Ελληνισμός στη συνάντηση και σύνθεση Ελληνισμού και Χριστιανισμού»].*

«Η γραφή και η διαφορά»: ένα πρώιμο, αλλά θεμελιώδες έργο του Ντεριντά

*Με την ευκαιρία της εκδόσεως του με τον παραπάνω τίτλο βιβλίου δοκιμίων του Jacques Derrida (Εκδόσεις «Καστανιώτης»), ο **Φώτης Τερζάκης** έγραψε, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα («Ελευθεροτυπία» - Βιβλιοθήκη, 31.10.2003):*

«Η πρώτη παράδοση με την οποία διαλέγεται ο Ντεριντά, εβραϊκής καταγωγής Γάλλος από την Αλγερία, είναι αυτή του ταλμουδικού ιουδαϊσμού.

Πρόκειται για ένα ρεύμα φιλοσοφικών, κατά κάποιον τρόπο, επεξεργαστών της μονοθεϊστικής πίστης, με τη διπλή εμμονή στην πρωτοκαθεδρία του Νόμου και στην εξήγηση των Γραφών, που άκμασε στους κόλπους του ιουδαϊσμού της διασποράς και εκπροσωπήθηκε από πολλές γενιές αξιομνημόνευτων ραβίνων. Ο κυριότερος φιλοσοφικός ανάδοχος αυτού του ρεύματος στον εικοστό αιώνα ήταν ο Εμανουέλ Λεβινάς, δάσκαλος και από τους βασικούς συνομιλητές του Ντεριντά σε τούτο το βιβλίο, ο οποίος ξεκινάει το δικό του εγχείρημα σχολιάζοντας μία άλλη μεγάλη παράδοση της ευρωπαϊκής σκέψης: τη φαινομενολογική/ερμηνευτική παράδοση, κυρίως στην εκδοχή του Husserl και του Heidegger. Η συμβατότητα ανάμεσα στην ταλμουδική και στην ερμηνευτική παράδοση γίνεται αμέσως εμφανής αν σκεφτεί κανείς ότι η ίδια η ερμηνευτική γεννήθηκε -πριν από τον Husserl- ως σχολιασμός και εξήγηση των Γραφών, και άλλωστε οι σημαντικότεροι Εβραίοι φιλόσοφοι του εικοστού αιώνα προήλθαν από το ίδιο νεοκαντιανό περιβάλλον όπου εμφανίστηκε και ο ίδιος ο Husserl. Ο Ντεριντά σχολιάζει τον Λεβινάς που σχολιάζει τον Husserl και τον Heidegger, από τη σκοπιά των ενδιαφερόντων του ταλμουδικού ιουδαϊσμού και με τη γλώσσα της φαινομενολογικής/ερμηνευτικής φιλοσοφίας -και αυτή είναι η μία παράδοση που ορίζει τη σκέψη του φιλοσόφου.

Η άλλη, ολωσδιόλου αντίθετη στις προθέσεις και στο ύφος, είναι η απονενομημένη νιτσεική κριτική του νοήματος και των αξιών, η οποία στον εικοστό αιώνα και ειδικά στη Γαλλία θα γίνει ένα ευδιάκριτο ρεύμα, διασταυρούμενη κατά τόπους με μια ορισμένη άγνωση του Φρόιντ, αλλά κυρίως με διάφορες εκδοχές εμπειριστικού σχετικισμού. Προϊόν της ίδιας της βαθιάς πολιτισμικοϊστορικής κρίσης στις κοινωνίες του ανεπτυγμένου καπιταλισμού, θα μαγνητίσει πολλά σημαντικά πνεύματα στη Γαλλία -Μπλανσό, Μπαταίγ, Αντονέν Αρτό, Φουκό κ.ά. με τους οποίους επίσης ο Ντεριντά συνδιαλέγεται εδώ- και θα γίνει ακριβώς το εστιακό σημείο που συντάσσει όλο το σύνθετο φιλοσοφικό εγχείρημα του Ντεριντά. Κάποια χρήσιμα μέσα γι' αυτό το έργο θα του προσφέρουν οι τρέχουσες επιστημονικές ιδεολογίες της εποχής -ο στρουκτουραλισμός με την καθαίρεση του ανθρώπου και την εμμονή στην «εξωτερικότητα» των συντακτικών δομών, η τεχνολογία των υπολογιστικών μηχανών με τις έννοιες της «εγγραφής» και του «ίχνους» όπου, κυριολεκτικά, ένα ατέρμονο δίκτυο ψηφιακών αναπαραστάσεων έχει απορροφήσει οποιαδήποτε έννοια υποκειμένου και έκφρασης, υλικού υποστρώματος και φύσης. Ιδού λοιπόν το πλέγμα των δυνάμεων που αλληλοδιεκδικούν τρομακτικά τη σκέψη αυτού του φιλοσόφου, και η απόπειρα να υπεισαγάγει ένα νιτσεικό πραξικόπημα κατά του Νοήματος («θεοκτονία») υπό την αμφίεση τεχνικοεπιστημονικών εννοιών μέσα σε μια ιουδαϊκή παράδοση αναζήτησης του πρώτου και άρρητου θεμελίου κάθε νοήματος (Θεός) που αρθρώνεται ήδη στη φιλοσοφική «εξορία» ενός υπαρξιακού ή φαινομενολογικού ιδιώματος, αυτή η σχεδόν αδιανόητη απόπειρα δημιουργεί ένα τόσο πολύπλοκα υφασμένο γραπτό που με τη σειρά του μοιάζει σχεδόν μη αναγνώσιμο».

Θέματα γύρω από το Ολοκαύτωμα

Το μοναδικής συλλήψεως, επιστημονικά σχεδιασμένο έγκλημα του Ολοκαυτώματος των 6 εκατομμυρίων Εβραίων όσο περνάνε τα χρόνια συμπληρώνεται συνεχώς με νέα αποτρόπαια στοιχεία που οδηγούν σε ευρύτερες, σε παγκόσμια κλίμακα, μελέτες. Οι κατ' έτος Ημέρες Μνήμης των θυμάτων του Ολοκαυτώματος, που λαμβάνουν χώρα σε πολλές ευρωπαϊκές και ελληνικές πόλεις, σκοπό έχουν να αποτίσουν τον οφειλόμενο φόρο τιμής στα αθώα θύματα, να υπενθυμίσουν τα όσα τραγικά διεπράχθησαν, κυρίως όμως να διδάξουν τις νεώτερες γενιές για την απειλή που δημιουργεί για την παγκόσμια ειρήνη ο ρατσισμός, η μισαλλοδοξία, ο αντισημιτισμός, η μη αποδοχή του «Άλλου». Ο συνεχής αγώνας για τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα πλαίσια της ελευθερίας περνά μέσα από τη θυσία εκείνων που, για μόνον τον λόγο της θρησκείας τους, τους αφαιρέθηκαν οι ζωές τους.

Δημοσιεύονται στη συνέχεια δύο κείμενα ιδιαίτερης, το καθένα, σημασίας για το Ολοκαύτωμα: το πρώτο είναι η ομιλία του κ. Μωϋσή Κωνσταντίνη, προέδρου του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος, κατά την τελετή Μνήμης του Ολοκαυτώματος στη Θεσσαλονίκη, στις 25 Ιανουαρίου 2009. Το δεύτερο μία συζήτηση - έρευνα για τη στάση του Πάπα Πίου ΙΒ' κατά το Ολοκαύτωμα.

Η ομιλία του κ. Μ. Κωνσταντίνη

*«Όταν οι άνθρωποι αρχίζουν να καίνε τα βιβλία,
Αργά ή γρήγορα θα φτάσουν να κάψουν
και τους ανθρώπους...».*

Aυτό έγραψε, το 1819, σ' ένα ποίημά του αφιερωμένο στον Αλμανζόρ, τον Ισπανό πολέμαρχο που το 980 έκαψε τη βιβλιοθήκη των Χαλίφηδων στην Κόρδοβα, ο γνωστός Γερμανοεβραίος ποιητής Ερρίκος Χάϊνε.

Καμιά προφητεία δεν επαληθεύτηκε ποτέ τόσο θλιβερά και τόσο καίρια, όσο αυτοί οι στίχοι: Από το κάψιμο των εβραϊκών βιβλίων, τον Μάιο του 1933, στο κάψιμο Συναγωγών και εβραϊκών μαγαζιών κατά τη Νύχτα των Κρυστάλλων τον Νοέμβριο του 1938, στο

Ολοκαύτωμα, στο κάψιμο των ανθρώπων στα κρεματόρια από τα τέλη του 1941 έως το 1945...

Σήμερα είναι η επέτειος από την απελευθέρωση του Αουσβιτς.... Να πώς περιγράφει ένας Ρώσος στρατιώτης την ημέρα εκείνη, την 27η Ιανουαρίου του 1945, όταν μπήκε στο στρατόπεδο και συνειδητοποίησε το μέγεθος της φρίκης: «Μέσα στο μισόφωτο αντιλήφθηκα μια παρουσία. Σερνόταν στα λασπόνερα, μπροστά μου. Γύρισε και φάνηκε το ασπράδι από τα τεράστια γουρλωμένα μάτια. Σωπαίναμε κι οι δυο. Από μακριά αντηχούσε ο υπόκωφος ήχος από εκρήξεις. Από τους δυο μας μονάχα εγώ ήξερα πως ήταν βολές από το πυροβολικό των Γερμανών. Σα να βρισκόμουν μπροστά σε ένα φάντασμα, μου πέρασε η σκέψη μήπως είχα μόλις χτυπηθεί, μήπως είχα σκοτωθεί. Δεν ονειρευόμουν.

Βρισκόμουν μπροστά σε έναν ζωντανό νεκρό. Πίσω του, πέρα από την καταχνιά, διέκρινα δεκάδες άλλα φαντάσματα. Κινούμενα οστά που τα συγκρατούσε μαζί μονάχα μια στεγνή και γερασμένη επιδερμίδα. Η αναπνοή γινόταν αφόρητη με αυτόν τον αέρα, που ήταν ανακατεμένος με οσμές από καμένο κρέας και περιπτώματα. Ένας συνάδελφος μου είπε πως βρισκόμασταν στο Λουσβιτς...».

Κυρίες και Κύριοι,

Η ελληνική λέξη Ολοκαύτωμα, έχει καθιερωθεί διεθνώς για να περιγράψει την ανείπωτη φρίκη των ναζιστικών εγκλημάτων. Η συστηματική δίωξη και δολοφονία έξι εκατομμυρίων Εβραίων της κατεχόμενης από τους Ναζί Ευρώπης, εκ των οποίων περίπου 77.000 ήταν Έλληνες Εβραίοι, ποσοστό 86% του συνολικού εβραϊκού πληθυσμού, δεν είναι απλώς μια ανάμνηση που εξακολουθεί σήμερα, εξήντα χρόνια μετά, να πληγώνει. Είναι μια διαρκής υπενθύμιση ώστε να αποφευχθούν στο μέλλον τέτοια ομαδικά εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας, δεδομένου ότι το Ολοκαύτωμα ήταν μέρος ενός οργανωμένου, συστηματοποιημένου, επιστημονικά σχεδιασμένου προγράμματος των Ναζί.

Κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εκατομμύρια ανθρώπων διώχθηκαν και δολοφονήθηκαν γι' αυτό που ήταν, γι' αυτό που πίστευαν, αλλά μόνον ένας λαός, οι Εβραίοι, επίμονα διαχωρίστηκαν και οδηγήθηκαν στην ολοκληρωτική εξόντωση. Εκείνοι οι οποίοι υπήρξαν μέσα στα κράτη που ζούσαν πατριώτες, των οποίων ο αφανισμός δεν εξυπηρετούσε κανένα στρατιωτικό σκοπό, εκείνοι που δεν απείλησαν ποτέ κανέναν, θανατώθηκαν μέσω ενός συστηματικού και προγραμματισμένου σχεδίου που έφερε την επιστημονική ονομασία «Τελική Λύση».

«Τελική λύση» σήμαινε για τους Ναζί να μη μείνει ούτε ένας Εβραίος επί της γης! Κατά τούτο, λοιπόν, όπως έχει παγκόσμια διακηρυχθεί, το Ολοκαύτωμα είναι μοναδικό στην ιστορία της κοινωνίας των ανθρώπων. Νέοι, γέροι, άνδρες, γυναίκες, παιδιά, νήπια, ανάπηροι πολέμων, πλούσιοι, φτωχοί, όλοι μαζί, χωρίς διάκριση, φόρεσαν το Αστέρι του Δαυΐδ και με αυτό το θρησκευτικό έμβλημα οδηγήθηκαν στα κρεματόρια.

«Νέα Ευρωπαϊκή Τάξη». Μ' αυτές τις τρεις αθώες

Η θέση του Αρχιεπισκόπου Αμερικής κ. Δημητρίου

Μιλώντας μετά τον κ. Κωνσταντίνη, στην ίδια εκδήλωση, ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Δημήτριος είπε και τα παρακάτω:

«...και θέλω να τονίσω ότι όπως ελέχθη ήδη ότι αυτό το οποίο συνέβη με το Ολοκαύτωμα είναι όντως αποτρόπαιο είναι πρωτοφανές στην ιστορία, όπως είπε ο κ. Κωνσταντίνης, δεν επιδέχεται σύγκρισης λόγω του είδους του, είναι μοναδικό είδος...» και η ομιλία του κατέληγε με το: «Είμαστε ευγνώμονες για αυτές τις ευκαιρίες, τις ιερότατες ευκαιρίες μνήμης, γιατί μας αναθερμαίνουν, μας ξαναζωντανεύουν και μας κάνουν περισσότερο συνειδητούς ως προς το μεγάλο θέμα, ότι πέραν οιασδήποτε διακρίσεως έχουμε το μεγάλο προσόν να έχουμε γεννηθεί και να είμεθα άνθρωποι.»

λέξεις προσπάθησαν οι Ναζί να κρύψουν τα εγκληματικά τους σχέδια. Εκατομμύρια άνθρωποι ήταν τα θύματα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Κυρίες και Κύριοι,

Με ιδιαίτερη συγκίνηση βρίσκομαι σήμερα εδώ, εκπροσωπώντας το σύνολο των Εβραϊκών Κοινοτήτων της Ελλάδος, για να αποτίσω μαζί με εσάς φόρο τιμής στα θύματα του Ολοκαυτώματος και να εκφράσω την βαθύτατη οδύνη των Ελλήνων Εβραίων για την εξόντωση των αδικοχασμένων αδελφών μας.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η αποψινή τελετή γίνεται στη Θεσσαλονίκη, την πόλη αυτή που είχε τόσο δίκαια χαρακτηριστεί ως "Ιερουσαλήμ των Βαλκανίων".

Και είναι, επίσης, συμβολικό το ότι η τελετή λαμβάνει χώρα σ' αυτή εδώ την πόλη, καθώς η Θεσσαλονίκη -και γενικότερα η περιοχή της Βορείου Ελλάδος- ήταν εκείνη που θρήνησε τα περισσότερα θύματα κατά την

τριπλή Ιταλο-Γερμανο-Βουλγαρική Κατοχή και το Ολοκαύτωμα.

Η σημερινή Ημέρα Μνήμης των Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος καθιερώθηκε στη χώρα μας, ομόφωνα, απ' όλον τον πολιτικό κόσμο, για να μνημονεύουμε το παρελθόν και να σφυρηλατούμε τους εαυτούς μας -και κυρίως τους νεώτερους- για τις προκλήσεις του αύριο. Είμαστε εδώ για να καθαγιάσουμε αυτή τη μνήμη και να στοχαστούμε τη σημασία της, για να διατηρήσουμε αυτή την κοινή ιστορία οδύνης, να την κρατήσουμε ζωντανή ώστε το κακό να μην ξαναβρεί πλέον πρόσφορο έδαφος για την αναβίωσή του.

Αυτή την ημέρα της Μνήμης τους Ολοκαυτώματος ελπίζω εκείνοι που επέζησαν να έχουν βρει τη γαλήνη τους. Με την ευλογία του Θεού στην ψυχή μας και τις μνήμες των χαμένων ομοθρήσκων στο μυαλό μας, το καθήκον όλων πρέπει να είναι ο αδιάκοπος αγώνας για τη διατήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας.

Σ' αυτόν τον αγώνα εντάσσεται η συνεχής προσπάθεια που οφείλουν να καταβάλλουν τα κράτη και τα άτομα για την καταπολέμηση του αντισημιτισμού, του ρατσισμού, των κάθε μορφής διακρίσεων. Τα τελευταία χρόνια έφεραν στην επιφάνεια -δυστυχώς και στην Ελλάδα- τις ανησυχητικά καλυμμένες μεταμορφώσεις

του αντισημιτισμού, την επαίσχυντη εμφάνιση νεοναζιστικών ομάδων, τη μόλυνση κοινωνιών από τις επιδημίες της μισαλλοδοξίας. Έφτασαν, μάλιστα, μερικοί -ελάχιστοι- μέχρι και στην άρνηση του Ολοκαυτώματος. Άλλοι πάλι το συγκρίνουν με άλλες παλαιότερες καταστάσεις ή πρόσφατα γεγονότα. Το Ολοκαύτωμα όμως -ως αυτοτελές αποτρόπαιο ομαδικό έγκλημα- δεν επιδέχεται κανενός είδους συγκρίσεις, δεν μπορεί να ενταχθεί σε καμία κατηγορία γεγονότων, δεν είναι δυνατόν να ταυτιστεί παρά μόνο με τη θηριωδία των Ναζί.

Όλα αυτά δεν πρέπει να παραβλέπονται, δεν πρέπει να υπάρχει εθελουφλία και εφησυχασμός των ατόμων, των ομάδων, των κρατών, όπως συνέβη κατά την εποχή της ανόδου του Ναζισμού.

Δυστυχώς, το κακό που οδήγησε στην εξόντωση των 6 εκατομμυρίων Εβραίων -από τους οποίους 1,5 εκατομμύριο ήταν παιδιά- εξακολουθεί σήμερα να απειλεί. Το μόνο που χρειάζεται για να θριαμβεύσει είναι να μην κάνουν τίποτα οι καλοί άνθρωποι....

Όσο για εμάς, τους Έλληνες Εβραίους που επιζήσαμε της Κατοχής, ισχύουν πάντα οι στίχοι του γιαννιώτη ποιητή Γιοσέφ Ελιγιά:

*«Και δε θρηνώ, ουδέ κλαίω,
μόνο τον πόνο μου κοιτάζω και σωπαίνω...».*

Η στάση του Πάπα Πίου ΙΒ' κατά το Ολοκαύτωμα

Στο περιοδικό Καθολικού θρησκευτικού και κοινωνικού προβληματισμού «Ανοιχτοί Ορίζοντες» (τ. 1054/Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου 2008) δημοσιεύτηκε συνέντευξη του διευθυντή του κ. **Θεόδωρου Κοντίδη** προς την **Δανάη Αναγνωστοπούλου** με θέμα «Ο Πάπας Πίος ΙΒ' κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο». Από τη συνέντευξη αυτή μεταφέρουμε το παρακάτω απόσπασμα ερωτήσεων-απαντήσεων:

Υπάρχει το μεγάλο θέμα του διωγμού των Εβραίων, που κορυφώθηκε με το Ολοκαύτωμα. Ο διωγμός όμως είχε αρχίσει πολύ πριν. Δεν έπρεπε ο Πάπας και η Καθολική Εκκλησία να αντιδράσουν σε αυτό;
Σήμερα καταλαβαίνουμε ότι έπρεπε η Εκκλησία

να αντιδράσει στους διωγμούς των Εβραίων από την αρχή. Στα πογκρόμ του 1938 κατά των Εβραίων, και ιδιαίτερα στη λεγόμενη "Νύχτα των Κρυστάλλων", δε βλέπουμε αξιόλογη αντίδραση της Εκκλησίας, εκτός από τη μοναχική αντίδραση του αρχιεπισκόπου του Μονάχου Φαουλχάμπερ. Παραδοσιακά, η στάση της Εκκλησίας προς τους Εβραίους πράγματι ήταν τουλάχιστον ψυχρή, και συχνά δύσπιστη και εχθρική. Εμείς πάντως βλέπουμε τα γεγονότα εκ των υστέρων. Την εποχή εκείνη, δε νομίζω ότι φανταζόταν κανείς που θα φτάσει η αγριότητα εναντίον των Εβραίων. Η "Τελική Λύση" αποφασίστηκε από τον Χίτλερ το 1942 και ήταν μυστική επιχείρηση. Η μαζική εξόντωση των Εβραίων έγινε γνωστή πέρα από κάθε αμφιβολία το 1944.

Ήταν όμως γνωστές οι διώξεις και οι συλλήψεις των Εβραίων σε όλη την Ευρώπη, σε όσες περιοχές έλεγχαν τότε οι Γερμανοί. Σήμερα, οι εβραϊκές οργανώσεις αντιδρούν στη διαδικασία μακαριωνυμίας του και υποστηρίζουν ότι έμεινε σιωπηλός. Ποτέ δεν κατήγγειλε καθαρά την εξόντωση των Εβραίων;

Δεν μπορούμε να πούμε ότι έμεινε σιωπηλός. Δεν κατήγγειλε επίσημα και ανοιχτά ή προκλητικά, όπως συνηθίζουμε να κάνουμε σήμερα, στα μέσα ενημέρωσης. Πρέπει, όμως, να δούμε τα γεγονότα στις συνθήκες εκείνης της εποχής. Τα λόγια του και οι ενέργειές του ήταν προσεκτικές, αλλά σαφείς για τους ανθρώπους εκείνης της περιόδου, αν κρίνουμε από την αντίδραση του Τύπου στις δύο αντιμαχόμενες πλευρές. Ο πάπας Πατσέλι πίστευε ότι το βασικό του όπλο ήταν η διπλωματία και η συνεχής επαφή με όλες τις εμπλεκόμενες πλευρές. Πίστευε ότι με διακριτική διπλωματία θα μπορούσε να επιτύχει πιο πολλά. Γι' αυτό και η επίσημη θέση της Αγίας Έδρας ήταν η ουδετερότητα στον πόλεμο, ή, ακριβέστερα, η «αμεροληψία» (Imparzialità). Η Αγία Έδρα είχε ένα πολύ λεπτό περιθώριο ενεργειών και βοήθειας προς τους διωκόμενους ανθρώπους και έπρεπε να ενεργήσει με μεγάλη υπευθυνότητα. Αλλά ούτε και οι διωκόμενοι Εβραίοι ζητούσαν θεαματικές δηλώσεις. Αντίθετα, ζητούσαν πρακτική βοήθεια. Κραυγαλέες δηλώσεις εκείνη τη στιγμή, που θα είχαν τραγικές επιπτώσεις στους διωκόμενους είτε Εβραίους είτε άλλους, θα ήταν πράξη ανεύθυνη. Γι' αυτό και άλλοι θεσμοί που βοηθούσαν τους κατατρεγμένους, όπως το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών και, κυρίως, ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός, που είχαν την έδρα τους στη Γενεύη, αποφάσισαν να μην καταγγείλουν τις αγριότητες των Ναζί, γιατί αυτό θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις στο έργο τους και θα επιβάρυνε τη θέση όσων διώκονταν.

Η πρώτη χώρα που κατέλαβαν οι Ναζί ήταν η Πολωνία. Η γερμανική κατοχή στην Πολωνία ήταν απίστευτα σκληρή, σε βάρος των Εβραίων, όλου του λαού, ιδιαίτερα των διαφόρων ηγετικών ομάδων, αλλά και σε βάρος της Εκκλησίας και του κλήρου. Από την Πολωνία, άλλοι ζητούσαν από τον πάπα να καταγγείλει διεθνώς τα εγκλήματα των Ναζί και άλλοι του ζητούσαν να μην το κάνει, διότι αυτό θα χειροτέρευε την κατάσταση. Τελικά, οι παρεμβάσεις του ήταν προσεκτικές

και με γενικούς όρους διατυπωμένες, γιατί προέβλεπε ότι θα υπάρχουν αντίποινα σε βάρος των Πολωνών, αλλά ο δυτικός και ο αμερικανικός Τύπος σταθερά παρουσίαζε τον πάπα ως πολέμιο των Ναζί. Υπήρξε και η περίπτωση της Ολλανδίας. Οι Ολλανδοί επίσκοποι κατήγγειλαν ανοιχτά και δημόσια τις συλλήψεις των Εβραίων στη χώρα τους. Ως αντίδραση, οι αρχές κατοχής συνέλαβαν και τους χριστιανούς που είχαν εβραϊκή καταγωγή. Αυτό προκάλεσε μερικές χιλιάδες επιπλέον θύματα. Αυτό το γεγονός βάρυνε στη στάση του πάπα.

Υπήρχαν όμως περιπτώσεις συνεργασίας του καθολικού κλήρου με τις δυνάμεις Κατοχής όπως στη Γαλλία του Βισύ και στην Κροατία των Ουστάσι.

Αυτό, δυστυχώς, είναι αλήθεια. Αλλά σε κάθε χώρα θα βρείτε και αυτούς που συνεργάστηκαν και αυτούς που αντιστάθηκαν.

Ο Πάπας είχε επαφή με τις εμπλεκόμενες κυβερνήσεις εκείνη την εποχή; Είχε επιρροή στα γεγονότα και τις εξελίξεις;

Είχε επαφή μέσω αντιπροσώπων και διπλωματών. Η επιρροή του όμως ήταν ηθική. Αν δει κανείς, και σήμερα το Βατικανό είναι μόνο μια συνοικία. Αρκεί ένας λόχος και ένα άρμα για να καταληφθεί. Στη δίνη του πολέμου και στη Ρώμη του Μουσολίνι ή, αργότερα από το 1943, στη Ρώμη των γερμανικών δυνάμεων κατοχής, όπου μετρούσε η δύναμη των όπλων, ο Πάπας δεν είχε καμία δύναμη. Πάντως, σχετικά με τις επαφές που διατηρούσε με τις διάφορες πλευρές, γνωρίζουμε, π.χ., ότι στην αρχή του πολέμου, όταν η Αμερική βοηθούσε την Αγγλία και τη Ρωσία, για πολλούς καθολικούς Αμερικανούς τέθηκε ζήτημα αν ήταν σωστό να δίνεται βοήθεια στη Ρωσία λόγω του κομμουνιστικού καθεστώτος και των διωγμών κατά των χριστιανών. Υπήρχαν και οδηγίες από την Καθολική Εκκλησία εναντίον οποιασδήποτε βοήθειας στα κομμουνιστικά καθεστώτα. Τότε, η αμερικανική κυβέρνηση ζήτησε από την Αγία Έδρα να δώσει μια εξήγηση της θέσης της, ώστε να συνεχιστεί η βοήθεια προς τη Ρωσία χωρίς προβλήματα. Όντως, η Αγία Έδρα εξέδωσε μια διευκρίνιση και το θέμα τακτοποιήθηκε όπως ήθελε η αμερικανική κυβέρνηση.

Από την άλλη μεριά, στις 11 Μαρτίου 1940, ο υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας φον Ρίμπεντροφ επισκέφτηκε τον Πάπα. Στη συζήτηση που είχαν, ο

υπουργός εξήγησε στον Πάπα ότι έπρεπε να πάρει θέση δίπλα στη Γερμανία, γιατί η Γερμανία θα κέρδιζε οπωσδήποτε τον πόλεμο. Ο Πάπας τον άκουσε επί μισή ώρα χωρίς να πει λέξη. Μετά, αντί για απάντηση, άνοιξε ένα τετράδιο και άρχισε να του απαγγέλλει το ένα μετά το άλλο τα εγκλήματα του γερμανικού στρατού στην Πολωνία, παραθέτοντας ξερά, γεγονότα, τόπους, ημερομηνίες, πρόσωπα. Ο κατάλογος ήταν ατελείωτος. Η συζήτηση διακόπηκε εκεί. Οι Ναζί, αργότερα, παρουσίασαν την επίθεση τους στη Ρωσία σαν μια σταυροφορία εναντίον του άθεου κομμουνισμού. Ήθελαν την υποστήριξη του Πάπα, ο οποίος όμως δεν εκφράστηκε ποτέ προς αυτή την κατεύθυνση, παρότι θεωρούσε τον κομμουνισμό της Ρωσίας μια συμφορά για την Εκκλησία και την ανθρωπότητα.

Δεν ήταν αναγκαίο όμως η Καθολική Εκκλησία δια του Πάπα να πάρει θέση με τον πιο έντονο τρόπο για ένα τόσο μεγάλο έγκλημα; Στο θέμα αυτό, πολλοί επίσημοι και απλοί Εβραίοι μιλούν για το χρόνιο αντιεβραϊκό αίσθημα στη χριστιανική Εκκλησία, το οποίο πρόσφατα μόνο αντιμετωπίστηκε με αυτοκριτική.

Εννοείτε να πάρει θέση καταγγέλλοντας δημόσια, γιατί υπάρχουν πολλοί τρόποι να πάρεις θέση. Ας μην κρίνουμε τα γεγονότα σύμφωνα με το τι θα μας άρεσε τώρα να είχε γίνει, αλλά να προσπαθήσουμε να δούμε τι ήταν το καλύτερο τότε. Ήταν συνθήκες πολέμου και οι ευθύνες τεράστιες. Οποιαδήποτε θέση ή φράση του Πάπα είχε επίπτωση στη ζωή χιλιάδων ανθρώπων. Ο ίδιος έκρινε ότι έπρεπε να κινηθεί διπλωματικά με συνεννοήσεις για να κάνει ό,τι μπορούσε. Θεωρούσε ότι δεν είχε τα μέσα να ενεργήσει αλλιώς. Αυτός ο τρόπος απέδωσε σε πολλές περιπτώσεις, όπως στους διωγμούς των Εβραίων στη Ρώμη και στην Ιταλία, οι οποίοι ήταν πολύ πιο περιορισμένοι από ό,τι σε άλλες χώρες. Πολλοί όμως σήμερα λένε ότι έπρεπε να είχε κάνει περισσότερα. Με αυτό εννοούν, τις περισσότερες φορές, μια δημόσια και επίσημη καταγγελία του ναζισμού. Αυτό όμως, σε εκείνες τις συνθήκες, δε θα ήταν καλό για τα θύματα του ναζισμού.

Οι παρεμβάσεις του Πάπα από το 1930 ως το 1945, αν και πολλές και κάτω από διαφορετικές περιστάσεις, ήταν γενικές τοποθετήσεις σε ένα θέμα από τα

πιο τραγικά στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ήταν αρκετό αυτό;

Τι συνέπειες θα είχε μια δημόσια καταγγελία; Αυτό πρέπει να εξετάσουμε. Δεν μπορούμε να πούμε ότι έμεινε σιωπηλός επειδή δεν κατήγγειλε δημόσια και ονομαστικά. Στο μήνυμά του για τα Χριστούγεννα του 1942, ο Πάπας αναφέρθηκε δημόσια σε όλους εκείνους τους ανθρώπους, οι οποίοι, χωρίς κανένα φταίξιμο δικό τους, διώκονταν και οδηγούνταν στο θάνατο μόνο και μόνο για την καταγωγή τους και την εθνικότητά τους. Αυτό το μήνυμα δεν αναφερόταν καθαρά και ονομαστικά στους Εβραίους και τους Ναζί. Ήταν όμως σαφές. Για τον Τύπο και τη κοινή γνώμη της εποχής ήταν σαφές. Ο αμερικανικός Τύπος χαιρέτησε το μήνυμα αυτό σαν τη μόνη ελπίδα, το μόνο λόγο ελευθερίας που ερχόταν από μια Ευρώπη βυθισμένη στο σκοτάδι. Ο γερμανικός Τύπος θεωρούσε τον Πάπα φιλοεβραίο και έτσι τον παρουσίαζε στις γελοιογραφίες. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο ραδιοφωνικός σταθμός του Βατικανού ήταν απαγορευμένος στη Γερμανία και ήταν παράνομο να τον ακούει κανείς. Για κραυγαλέες όμως καταγγελίες και παρεμβάσεις θα ξαναλέγαμε ό,τι είπαμε για το φόβο των αντιποίνων σε αθώους πληθυσμούς.

Θα μπορούσε, όμως, να λάβει φιλανθρωπικές πρωτοβουλίες υποστήριξης των Εβραίων.

Ασφαλώς και αυτό έγινε. Η δραστηριότητα του Πάπα σε αυτόν τον τομέα ήταν συνεχής και ευρεία. Δεν είναι δυνατό να τις αναφέρουμε όλες εδώ. Υπήρχαν βεβαίως και εκκλήσεις προς αυτόν, οι οποίες έμειναν αναπάντητες. Είναι δύσκολο να πούμε τι ήταν δυνατό και δεν ήταν δυνατό να γίνει. Επανελημμένα ο Πάπας προέτρεψε του καθολικούς επισκόπους να ενεργήσουν στις κυβερνήσεις των χωρών τους, ώστε οι διωκόμενοι Εβραίοι να γίνουν δεκτοί. Στη Ρώμη πάντως, χιλιάδες Εβραίοι βρήκαν καταφύγιο σε σπίτια της Εκκλησίας, -ακόμη και μέσα στο Βατικανό ή στη θερινή κατοικία του Πάπα- και σε μοναστήρια, χιλιάδες ακόμη κινήθηκαν με πλαστά έγγραφα που εξέδωσε η Εκκλησία. Όσον αφορά τη Ρώμη, όλα αυτά έγιναν με εντολές του Πάπα Πίου ΙΒ'. Μπορεί ορισμένοι να υποστηρίζουν με κάποια επιχειρήματα ότι ο Πάπας έπρεπε να καταγγείλει δημόσια το ναζισμό και τις διώξεις των Εβραίων, αλλά κανείς δεν μπορεί να πει ότι ο Πάπας δεν έκανε ό,τι μπορούσε ο ίδιος, για να σώσει Εβραίους, και κανέ-

νας δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι ο Πάπας έτρεφε συμπάθεια προς το ναζισμό. Αυτό θα ήταν τελείως ψευδές και αντίθετο προς την ιστορική αλήθεια. Ας σημειωθεί επίσης ότι ο πρώτος ραβίνος της εβραϊκής κοινότητας στη Ρώμη έγινε, μετά τον πόλεμο, χριστιανός καθολικός. Πήρε το όνομα Ευγένιος (Ευγένιος Τσόλλι) προς τιμήν του Πάπα Ευγένιου Πατσέ-λι για όσα είχε κάνει αυτός στον πόλεμο υπέρ των Εβραίων. Εξάλλου και η Γκόλντα Μέιρ, μετά τον πόλεμο, ως υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ ευχαρίστησε δημόσια τον Πάπα για τη δράση του υπέρ της ειρήνης και των ανθρωπίνων αξιών.

Ναι, αυτό είναι γνωστό, όπως επίσης και το ότι το 1955, η εθνική ορχήστρα του Ισραήλ επισκέφτηκε το Βατικανό και παρουσίασε τη Ζ' συμφωνία του Μπετόβεν προς τιμή του Πάπα Πίου. Όμως, θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς ότι αυτά έγιναν για διπλωματικούς λόγους, δηλαδή για να επιτύχει το Κράτος του Ισραήλ την αναγνώρισή του από την Αγία Έδρα και την Καθολική Εκκλησία.

Μπορεί να είναι και έτσι. Πάντως, τίποτε από αυτά δε θα γινόταν αν τα αισθήματα των Εβραίων που έζησαν τον πόλεμο, με νωπές ακόμη τις μνήμες της πρώτης γενιάς, ήταν αντίθετα προς τον Πάπα Πίο.

Πολλοί όμως από την εβραϊκή κοινότητα δεν είναι ευχαριστημένοι με τη στάση του Πάπα κατά τον πόλεμο. Σήμερα ακόμη, στο μνημείο για το Ολοκαύτωμα που υπάρχει στο Ισραήλ, παρατίθεται η φωτογραφία του Πάπα Πίου ΙΒ' με ένα αρνητικό μάλλον σχόλιο, ότι δηλαδή δεν έκανε τίποτε για τους Εβραίους.

Αμέσως μετά τον πόλεμο, ηγετικές μορφές διάφορων εβραϊκών κοινοτήτων ήταν επαινετικές για τον Πάπα. Το ίδιο και όταν πέθανε. Τα σχόλια και τα μηνύματα από εβραϊκούς κύκλους ήταν πολύ θετικά. Η κριτική κατά του Πάπα Πίου για τη στάση του στη διάρκεια του πολέμου είναι κάτι που εμφανίζεται μέσα στα πλαίσια του Ψυχρού Πολέμου, χρόνια μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Γιατί εμφανίζονται αρνητικές γνώμες για τον Πάπα κάποια χρόνια μετά το θάνατό του; Τι συνέβη;

Αυτό είναι ένα ενδιαφέρον ερώτημα. Το βλέμμα

προς τον Πάπα Πίο ΙΒ' αλλάζει όταν αλλάζει το κοινωνικό κλίμα μέσα στο οποίο ζει ο δυτικός κόσμος. Η αμφισβήτηση αρχίζει με το θεατρικό έργο "Ο Αντιπρόσωπος", που ανέβηκε στη Γερμανία το 1963. Από τότε εμφανίστηκαν πολλοί, οι οποίοι διατύπωσαν εκ διαμέτρου αντίθετες θέσεις πάνω στο θέμα αυτό. Ακόμη και τα σημερινά αρνητικά σχόλια εβραϊκών οργανώσεων εναντίον του Πάπα Πίου ΙΒ' οφείλονται, τουλάχιστον κατά ένα μεγάλο μέρος, στα σημερινά προβλήματα στις σχέσεις μεταξύ Αγίας Έδρας και του Κράτους του Ισραήλ. Επ' αυτού, έχει ενδιαφέρον η ερμηνεία του Αμερικανού Ραβίνου Δαβίδ Νταλίν, ο οποίος αντιδρώντας σε ένα πρόσφατο βιβλίο με τίτλο «Ο Πάπας του Χίτλερ», στο οποίο εν μέρει βασίστηκε και το έργο «Αμήν» του Κώστα Γαβρά, θεωρεί, αντίθετα, τον Πάπα Πίο "Δίκαιο μεταξύ των Εθνών" και διαμαρτύρεται για την εκμετάλλευση του Ολοκαυτώματος για σύγχρονους πολιτικούς σκοπούς. Θεωρεί, δηλαδή, ότι διάφοροι αριστεροί ή αντικαθολικοί ή αντιφρονούντες καθολικοί χρησιμοποιούν το θέμα του Πάπα Πίου και των Εβραίων, για να καταγγείλουν ό,τι θεωρούν ως συντηρητικό πνεύμα του καθολικισμού σε σύγχρονα θέματα. Επαναλαμβάνω αυτό που είπα πιο πάνω. Ίσως κάποιος να μπορεί να υποστηρίξει ότι σωστή θα ήταν μια πιο σαφής καταγγελία του ναζισμού από τον Πάπα, παρότι, όπως είπαμε, κάτι τέτοιο απέφυγαν να το κάνουν οι πιο σημαντικές οργανώσεις που βοηθούσαν τα θύματα του ναζισμού. Δεν μπορεί όμως κανείς να υποστηρίξει ότι ο Πάπας δεν έκανε ό,τι μπορούσε, για να σώσει Εβραίους, και ότι δεν αντιτάχθηκε στην αντιχριστιανική και εγκληματική ναζιστική ιδεολογία.

Οι ευθύνες του καθεστώτος του Βισύ

Παράλληλα με τα παραπάνω, πρόσφατα (Φεβρουάριος 2009), το Γαλλικό Συμβούλιο Επικρατείας αναγνώρισε ευθύνη της κυβέρνησης της κατεχόμενης από τους ναζιστές Γαλλίας (Κυβέρνηση του Βισύ) στην απέλαση των Εβραίων κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η απόφαση αυτή αποτελεί αναγνώριση του ρόλου της δωσιλογικής κυβέρνησης της Γαλλίας στο Ολοκαύτωμα. Χιλιάδες Εβραίοι απελάθηκαν κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου από τη Γαλλία, παίρνοντας τον δρόμο για στρατόπεδα συγκέντρωσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ & ΚΡΙΣΕΙΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΚΗ Κ. ΠΛΕΥΡΗ

«...ότι ο ασεβής καταδυναστεύει τον δίκαιον...»
Αββακούμ α 4

Η κατ' έφεση δίκη Κ. Πλεύρη για παραβίαση του αντιρατσιστικού νόμου 927/79, στο Πενταμελές Εφετείο Αθηνών, και η αθώωσή του για τα περιεχόμενα του αντισημιτικού με προσήλωση στη ναζιστική δεοντολογία βιβλίου του «Εβραίοι. Όλη η αλήθεια» οδήγησε στην εκδήλωση επικριτικών δημοσιευμάτων τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. (Υπενθυμίζεται ότι πρωτοδίκως ο Κ. Πλεύρης είχε καταδικαστεί σε 14 μήνες φυλάκιση, με αναστολή). Παράλληλα διεθνείς οργανώσεις όπως η Διεθνής Ομάδα για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων, η Ένωση Γερμανο-Ελληνικών Συνδέσμων, ο κ. Andrew Baker Ειδικός Εκπρόσωπος για τον Αντισημισμό του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε.), του οποίου την προεδρεία για το 2009 έχει η Ελλάδα, το Ευρωπαϊκό Εβραϊκό Συνέδριο κ.ά, εξέδωσαν καταδικαστικά ψηφίσματα στα οποία εκφράζεται η έκπληξη, αλλά και ο αποτροπιασμός για τη δικαστική απόφαση η οποία ενισχύει τη δημιουργία ρατσιστικού, μισαλλόδοξου αντισημιτικού πνεύματος.

Αναδημοσιεύουμε χωρίς σχολιασμό χαρακτηριστικά άρθρα από τον ελληνικό Τύπο, τα οποία εξετάζουν πολύπλευρα το κλίμα που δημιούργησε η συγκεκριμένη απόφαση.

Αποδοκιμασία του Υπουργείου Εξωτερικών
Δήλωση κ. Γιώργου Κουμουτσάκου

Ο εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών Γιώργος Κουμουτσάκος δήλωσε στις 8 Απριλίου 2009 απαντώντας σε ερώτηση δημοσιογράφου: «Ακραίες απόψεις όπως αυτές που έχει εκφράσει ο κύριος στον οποίο αναφερθήκατε δε εκπροσωπούν, δεν αντιπροσωπεύουν, ούτε ανταποκρίνονται στις πεποιθήσεις και τα αισθήματα του ελληνικού λαού, που έχουν αποτυπωθεί με απόλυτη σαφήνεια, καθαρότητα και εγκυρότητα στο ψήφισμα της Βουλής των Ελλήνων για την καθιέρωση της 27ης Ιανουαρίου ως Ημέρας Μνήμης για το Ολοκαύτωμα. Θα προσέθετα μάλιστα πως ακραίες απόψεις, όπως αυτές, ουσιαστικά προσβάλλουν και το σύνολο του ελληνικού λαού που αγωνίστηκε με όλες του τις δυνάμεις κατά των δυνάμεων του Άξονα, κατά των δυνάμεων του ναζισμού και του φασισμού».

Δήλωση κ. Μωϋσή Κωνσταντίνη
Προέδρου του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος

Αμέσως μετά την έκδοση της απόφασεως ο κ. Μ. Κωνσταντίνης δήλωσε:

«Τις ημέρες αυτές με όσα ακούστηκαν στη δίκη με κατηγορούμενο τον Κ. Πλεύρη μεταφερθήκαμε στο Μεσαίωνα.

Αναμέναμε για λόγους συμβολικούς μία διαφορετική απόφαση από το Πενταμελές Εφετείο.

Προβληματιζόμαστε μετά από την απόφαση αυτή αν πλέον όσοι απειλούν, υβρίζουν, προσβάλλουν ή διακρίνουν τους Εβραίους λόγω του θρησκευματός τους θα δικαιολογούνται επικαλούμενοι το “επιστημονικό σύγγραμμα” του Κ. Πλεύρη».

Η δίκαιωση ενός ναζιστή

Ελευθεροτυπία, ΙΟΣ, 1.4.09

Ο νόμος 927/79 έχει εφαρμοστεί ελάχιστες φορές τα τριάντα χρόνια που ισχύει, και βέβαια μια απόφαση ανώτερου δικαστηρίου, όπως το συγκεκριμένο που δίκασε την υπόθεση, αποτελεί σοβαρό στοιχείο της νομολογίας που μόλις τώρα αρχίζει να διαμορφώνεται. Παρά το γεγονός ότι δεν γνωρίζουμε το ακριβές σκεπτικό της απόφασης, από την αγόρευση της εισαγγελέως και από το περιεχόμενο των θέσεων του ενός (1) εφέτη που μειοψήφησε, συμπεραίνουμε ότι η απαλλαγή του κ. Πλεύρη δεν στηρίχτηκε σε (ακραία έστω) ερμηνεία της ελευθερίας της έκφρασης ούτε έγινε χρήση κάποιων νομικών προβλημάτων της πρωτόδικης καταδικαστικής απόφασης ώστε να εκδοθεί η απαλλακτική ετυμηγορία.

Απ' ό,τι φαίνεται, η απόφαση αποδέχτηκε πλήρως τους ισχυρισμούς του Πλεύρη, ότι δηλαδή όσα καταλογίζει στους Εβραίους από κτίσεως κόσμου με το βιβλίο του δεν αναφέρονται σ' αυτούς «εκ μόνου του λόγου της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής τους ή του θρησκευματος». Η ελληνική Δικαιοσύνη έκρινε ότι δεν προτρέπουν σε ρατσιστική διάκριση ή βία, ούτε καν προσβάλλουν (όπως απαιτεί ο αντιρατσιστικός νόμος) φράσεις όπως:

- «Έτσι θέλουν οι Εβραίοι, διότι μόνον έτσι καταλαβαίνουν: εντός 24 ωρών και εκτελεστικό απόσπασμα».
- «Εβραίος και άνθρωπος είναι έννοιες αντιφατικές, δηλαδή η μία αποκλείει την άλλη».
- «Η όλη των εγκληματική συμπεριφορά δικαιολογεί τις πράξεις των Ναζί εναντίον των και κάτι περισσότερο. Τας δικαιώνει».
- «Η ιστορία της ανθρωπότητας θα καταλογίσει στον Αδόλφο Χίτλερ τα εξής: Δεν απήλλαξε, ενώ ηδύνατο την Ευρώπη από τους Εβραίους».
- «Τους καταφρονούμε δια την ηθικήν των, δια την θρησκείαν των, δια τας πράξεις των, που όλα μαζί αποδεικνύουν ότι είναι υπάνθρωποι».

Θα μπορούσαμε να παραθέσουμε δεκάδες παρόμοιες φράσεις. Δεν έχει νόημα.

Το συμπέρασμα είναι ότι καλά θα κάνει η ελληνική Βουλή να καταργήσει αυτό τον «περιττό» νόμο, όπως επιθυμεί διακαώς ο υιός Πλεύρης και οι συναγωνιστές του στη δεξιά πτέρυγα της ακροδεξιάς. Διότι την ευθύνη για το φιάσκο δεν την έχει η Δικαιοσύνη ή η συγκεκριμένη σύνθεση του Εφετείου. Η Πολιτεία έχει εξαρχής αφήσει αυτό τον νόμο στα αζήτητα. Ακόμα και η αλλαγή της δίωξης σε αυτεπάγγελτη -ενώ στην αρχική μορφή του νόμου απαιτούνταν έγκληση- τελικά οδήγησε σε μεγαλύτερη δυσκολία εφαρμογής του. Στηριγμένο στην αυτεπάγγελτη

δίωξη, το δικαστήριο αποκλείει την παρουσία πολιτικής αγωγής, στερεί δηλαδή τη δυνατότητα να συμμετέχουν ως αντίδικοι οι εκπρόσωποι των θυμάτων ρατσιστικής αντιμετώπισης. Αλλά μ' αυτό τον τρόπο δεν αναπτύσσεται ο αντίλογος στον προπαγανδιστικό ρατσιστικό μονόλογο (βλ. «Ρατσισμός, έγκλημα και δημοκρατία», Ιός, 23/11/08).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα: στο τέλος της απολογίας του κατηγορουμένου, ο εφέτης που τελικά μειοψήφησε υπέρ της ενοχής ρώτησε τον κ. Πλεύρη αν γνώριζε τον νόμο 927/79 πριν συγγράψει το βιβλίο. Εκείνος με απόλυτο τρόπο απάντησε αρνητικά. Από κοντά και ο βουλευτής Θάνος Πλεύρης, ο οποίος επέμενε ότι «τον έψαχναν τον νόμο», μετά το βιβλίο. Στο ζήτημα επανήλθε αναλυτικά με την αγόρευσή του ο Πλεύρης υιός: «Πραγματικά δεν τον γνωρίζαμε τον νόμο. Και θυμάμαι [σ.σ. όταν ασκήθηκε η δίωξη με βάση τον 927/79] ότι τον ψάχναμε στο site του Δικηγορικού Συλλόγου. Ότι υπάρχει τέτοιος νόμος δεν το γνωρίζαμε».

Κατηγορούμενος και (βουλευτής) συνήγορος κορόιδευαν μ' αυτό τον τρόπο το δικαστήριο. Είναι βέβαια δικαίωμα του κατηγορουμένου να λέει ακόμα και ψέματα για να ελαφρύνει τη θέση του. Αλλά υποτίθεται ότι όλοι οι παράγοντες της δίκης είχαν ελέγξει το περιεχόμενο του βιβλίου. Και εκεί μέσα, στις σελίδες 1294-6, περιλαμβάνεται όλος ο νόμος 927/79 και σχολιάζονται αναλυτικά ακόμα και οι μετέπειτα προσθήκες του.

Πλεύρης πατήρ και υιός γνώριζαν δηλαδή πολύ καλά το περιεχόμενο του νόμου και ψεύδονταν συνειδητά μπροστά στους δικαστές. Αν υπήρχε πολιτική αγωγή -δηλαδή νομικός και ουσιαστικός αντίλογος- δεν θα περνούσε αδιαμαρτύρητα αυτή η εξαπάτηση.

Αλλά όλη η δίκη ήταν ένα πραγματικό ρεσιτάλ ναζιστικής προπαγάνδας από τον κατηγορούμενο, ο οποίος κατάφερε σε πολλά σημεία να μεταστραφεί η έρευνα του δικαστηρίου στα πολιτικά φρονήματα των μαρτύρων κατηγορίας και στο μέτρο εθνικοφροσύνης τους. Με μεγάλη επιμονή ρωτούσε ο ίδιος αλλά και η πρόεδρος τους εκπροσώπους του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου (ΚΙΣ) για τις θέσεις τους π.χ. στο Μακεδονικό! Και το δικαστήριο αναρωτιόταν αν είχαν υποβάλει παρόμοιες μηνυτήριες αναφορές και για βιβλία που δεν συμβαδίζουν με την εθνική γραμμή στο Μακεδονικό, λες και ο αντιρατσιστικός νόμος έχει θεσπιστεί για να περνά την εκάστοτε γραμμή του το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών. Όσο για τους μάρτυρες κατηγορίας, που εκπροσωπούσαν το ΚΙΣ, την Αντιναζιστική Πρωτοβουλία και το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι, βρέθηκαν υποχρεωμένοι να αμύνονται απέναντι σε επιθέσεις που απλά επιβεβαίωναν το αληθές της κατηγορίας. Σε μια αποκαλυπτική γλωσσική παραδρομή, ο Πλεύρης υιός αποκάλυψε «κατηγορούμενους» τους μάρτυρες κατη-

γορίας, τουλάχιστον δύο φορές κατά την αγόρευση του.

Έχουμε ξαναγράψει ότι η ιστορία του πατρός Πλεύρη είναι γνωστή και δεν θα είχε ιδιαίτερη σημασία το βιβλίο του αν δεν είχε μετατραπεί σε ένα είδος πολιτικού ευαγγελίου του ΛΑΟΣ, χάρη στην προβολή από τον Άδωνι Γεωργιάδη και τις ιστοσελίδες της νεολαίας του κόμματος του κ. Καρατζαφέρη. Και βέβαια δεν είναι άσχετη η κυκλοφορία του βιβλίου με την υιοθέτηση από τον κ. Καρατζαφέρη του πιο ανατριχιαστικού αντισημιτικού λόγου, σύμφωνα με τον οποίο «ο Εβραίος μυρίζει αίμα» («Α1», 3/1/09).

Το πολιτικό πρόβλημα που προκύπτει από τη δικαστική δικαίωση των Πλεύρη-Καρατζαφέρη είναι ότι η ελληνική Πολιτεία εμφανίζεται ανακόλουθη: σε όλα τα διεθνή φόρα η κυβέρνηση παρουσιάζει τον νόμο 927/79 ως αντίδοτο στα κρούσματα αντισημιτισμού και χρησιμοποιεί την πρωτόδικη καταδίκη του Πλεύρη για να πείσει ότι ο νόμος εφαρμόζεται! Αναφέρουμε λ.χ., την έκθεση της Ελλάδας στο αρμόδιο όργανο του ΟΗΕ, δηλαδή την Επιτροπή για την Εξάλειψη όλων των Μορφών Φυλετικών Διακρίσεων (UN CERD, 3/4/08, παρ. 133), την πολυσυζητημένη έκθεση Μακντούγκαλ (παρ. 37), τις εκθέσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI).

Αλλά η υπόθεση (θα έπρεπε να) αφορά κυρίως την κοινωνία. Η προσβολή απ' τη δικαίωση του βιβλίου δεν στρέφεται μόνον εναντίον των λίγων χιλιάδων Ελλήνων Εβραίων. Στρέφεται κυρίως κατά της μνήμης των δεκάδων χιλιάδων Εβραίων της Ελλάδας που εξοντώθηκαν από τους ομοϊδεάτες του κ. Πλεύρη στα μαρτυρικά στρατόπεδα θανάτου. Αν σε μια χώρα της Ευρώπης δεν θα έπρεπε να υπάρχει ούτε ως κακή ανάμνηση ο αντισημιτισμός αυτή, είναι η Ελλάδα, γιατί εδώ είναι που σε αναλογία πληθυσμού θρηνοούμε τα περισσότερα θύματα απ' τις προπολεμικές εβραϊκές κοινότητες. Η προσβολή στρέφεται, τελικά, ενάντια στη νοημοσύνη και την ευαισθησία κάθε δημοκρατικού πολίτη. ■

Ο φόβος του αντισημιτισμού

Του Πάσχου Μανδραβέλη, Καθημερινή,
12.4.09

«**Η** Ελλάδα φοβάται» έγραφε την Κυριακή («Βήμα», 5/4/2009) ο κ. Ριχάρδος Σωμερίτης και ο φόβος αυτός πιστοποιείται από δεκάδες δημοσκοπήσεις που βλέπουν το φως της δημοσιότητας. Φοβάται την οικονομική κρίση, φοβάται την εγκληματικότητα και συνεπώς τους μετανάστες (αφού τόσα χρόνια τα κανάλια συνέδεαν τα δύο) και να συμπληρώσουμε τον μακρύ κατάλογο: φοβάται την παγκοσμιοποίηση, φοβάται τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις κι ένα κομμάτι της διανοήσεώς της φοβά-

ται τις γραφικές απόψεις.

Πολλοί, λοιπόν, μαζί με ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής εβραϊκής κοινότητας, σχίζουν τα ιμάτιά τους επειδή αθωώθηκε ο κ. Κώστας Πλεύρης για τις ανοησίες που έγραψε σχετικά με τους εβραίους. Το βιβλίο του «Εβραίοι, όλη η αλήθεια» βρίθει ψευδών και οξύτατων χαρακτηρισμών για μια ομάδα συνανθρώπων μας - κάποιιοι από τους οποίους είναι και συμπατριώτες μας - και προσάπτει ένα... «αμάρτημα» στον Χίτλερ: «Δεν απήλλαξε, ενώ ηδύνατο, την Ευρώπη από τους Εβραίους».

Μπορεί όμως η γελοιότητα να γίνει επικίνδυνη συντω χρόνω; Φυσικά, αν πολλοί άνθρωποι πιστέψουν ότι «Εβραίος και άνθρωπος είναι έννοιες αντιφατικές, δηλαδή η μία αποκλείει την άλλη». Αλλά μέχρι να υπάρξει μεγάλος αριθμός ανθρώπων που θα το πιστέψει, μεσολαβούν πολλά. Κυρίως μεσολαβεί όλο αυτό το κομμάτι της διανοήσεως που πρέπει να έχει καθημερινή του υποχρέωση να τσακίζει ιδεολογικά τις γελοιότητες του κ. Πλεύρη και όλα τα στερεότυπα, όχι μόνο κατά των εβραίων, αλλά κάθε ομάδας ανθρώπων που ο ρατσιστικός λόγος στοχεύει. Αντί να επιζητούν την τιμωρία του φορέα του ρατσισμού (κομμάτι του ρατσισμού είναι ο αντισημιτισμός) οφείλουν να απομονώσουν τον ιό και να τον καταστρέψουν. Κι αυτό μπορεί να γίνει με έναν μόνο τρόπο: τη διάχυση της παιδείας σε βαθμό που και ο τελευταίος Έλληνας όταν ακούει ότι «η συμπεριφορά εβραίων δικαιολογεί τις πράξεις των Ναζί εναντίον των» θα φρίττει ή όταν διαβάζει «οι επίβουλοι Εβραίοι σκάπτουν τον τάφον των Εθνών», θα γελάει.

Αυτό, όμως, χρειάζεται δουλειά. Διαρκή και συστηματική. Η απαγόρευση είναι το απλό, εύκολο και ατελέσφορο εγχείρημα. Οι απλοϊκές εξηγήσεις του κόσμου, στις οποίες βασίζεται και ο αντισημιτισμός, λειτουργούν σαν τους ιούς: «μυμίδια σκέψης» τα ονόμασαν κάποιοι επιστήμονες. Διαδίδονται αόρατα, μπορεί και από στόμα σε στόμα, και αν κάνουμε μια επιδημιολογική έρευνα στην Ελλάδα θα δούμε ότι ο αντισημιτισμός είναι εξαιρετικά διαδεδομένος. Όχι λόγω του κ. Πλεύρη, αλλά κυρίως λόγω παραδόσεων που θέλουν τους Εβραίους «σταυρωτές του Ιησού» (άσχετα αν ο ίδιος ο Ιησούς ήταν συμπατριώτης τους) ή των μύθων και θρύλων για το σχέδιο παγκόσμιας κατίσχυσης των Εβραίων που συνοψίστηκαν στο πλαστό από την τσαρική αστυνομία φυλλάδιο υπό τον τίτλο «Τα Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών».

Η εξάλειψη του ρατσισμού δυστυχώς δεν γίνεται με δικαστικές αποφάσεις. Γίνεται διά της παιδείας. Εξηγώντας στους ανθρώπους το παράλογο που διαλαλεί ο κ. Πλεύρης: Δεν μπορεί από τη μια μεριά να ισχυρίζεται ότι ο «εβραϊοσιωνισμός είναι παντοδύναμος» και από την άλλη πλευρά να δηλώνει «ενίκησα τον Εβραϊοσιωνισμό!» Ο παραλογισμός δεν δύναται να απαγορευθεί. Ηττάται, όμως, με ισχυρές δόσεις λογικής. ■

Ο φόβος και τα άκρα

Του Ριχάρδου Σωμερίτη, Το Βήμα, 5.4.09

Η Ακροδεξιά πρέπει να αισθάνεται ικανοποιημένη. Τρεις συμπατριώτες μας στους τέσσερις πιστεύουν ότι πρέπει να διώξουμε τους ξένους ως απάντηση σε όλα τα δεινά. Πολλαπλασιάζονται τα «έκτακτα» (θυμάστε;) μέτρα ασφαλείας. Και βρέθηκε δικαστήριο (Εφετείο, παρακαλώ) για να αθώωσει τον κ. Κώστα Πλεύρη και τις χιτλερογενείς αντισημιτικές ιδέες του.

Η δημοσκοπήση για το διώξιμο των ξένων (κι ας καταστραφεί η οικονομία, αλλά και η ψυχή της χώρας) σχολιάστηκε εδώ κι εκεί. Όχι όμως το θέμα «Πλεύρης». Και όμως αυτές οι δύο ειδήσεις, μαζί με πολλές άλλες, αποκαλύπτουν τις φαιές εξελίξεις στη χώρα όπου «γεννήθηκε η δημοκρατία». Αυτές τις ημέρες όλη η πολιτική Ευρώπη είναι ανάστατη γιατί ο γνωστός ακροδεξιός Λεπέν, που μάλλον θα επανεκλεγεί ευρωβουλευτής, μπορεί λόγω ηλικίας να καθήσει για λίγες ώρες στην καρέκλα του προέδρου της Ευρωβουλής. Ψάχνουν οι ευρωπαϊκές δημοκρατικές παρατάξεις τρόπους να τον αποφύγουν. Θα πέρανε ίσως απαρατήρητος αν δεν επαναλάμβανε πρόσφατα ότι το «Ολοκαύτωμα των εβραίων είναι μια λεπτομέρεια στην ιστορία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου». Τη νέα του αυτή δήλωση την αποποιήθηκε ακόμη και η δυναμική κόρη του Μαρίν, η οποία ίσως τον διαδεχτεί στην προεδρία του Εθνικού Μετώπου. Οποιος το επιθυμεί, ας συγκρίνει το λεπενικό «είναι μια λεπτομέρεια» με τις προκλήσεις Πλεύρη. Όπως αυτή: «Η ιστορία της ανθρωπότητας θα καταλογίση στον Αδόλφο Χίτλερ τα εξής: Δεν απήλλαξε, ενώ ηδύνατο, την Ευρώπη από τους εβραίους».... Λένε ορισμένοι ότι ο λόγος είναι και πρέπει να είναι ελεύθερος και ότι ακόμη και η λεκτική πρόκληση για την τέλεση εγκλημάτων, ατομικών ή συλλογικών, ανήκει στα ατομικά δικαιώματα. Το θέμα είναι σοβαρό. Τι γίνεται όμως με την ευθύνη όταν η εγκληματική πράξη είναι συνέπεια του λόγου; Δεν υπάρχουν ηθικοί αυτουργοί για όλες τις μεγάλες σφαγές, εθνοκαθάρσεις και ολοκαυτώματα; Φυσικά δεν αρκεί ένας φανατικός Πλεύρης για να συμβούν αυτά. Αλλά διάχυτη είναι η εντύπωση ότι τελευταία, εδώ και παντού αλλού, οι πλεύρηδες πληθαίνουν.

Με διάφορα προσχήματα και με πιο πρόσφατο την τραγωδία της Γάζας. Λες και κάθε εβραίος και τα έξι εκατομμύρια θύματα των ναζι ευθύνονται για τις πράξεις της ισραηλινής ηγεσίας. Μια ακραία δήθεν Αριστερά, ξεχνώντας και τη δική της ιστορία, συμβάλλει με τον τρόπο της και σε αυτή την αθλιότητα. «Η Ελλάδα φοβάται» επαναλαμβάνει τελευταία ο Γιάννης Πρετεντέρης. Δεν διαφωνώ. Αλλά προσθέτω (ξανά) ότι με αυτά και αρκετά άλλα, θλιβερά, ανησυχητικά, απαράδεκτα, «η Ελλάδα με τρομάζει»... ■

Απόψεις, απόψεις και (άλλες) απόψεις: η ανατριχίλα στο Εφετείο

Της Ελένης Κοσμά και του Στέργιου Μήττα, Αυγή, 19.4.09

Με έκπληξη (ολίγη, καθότι συνηθισμένοι στα τερτίπια της ελληνικής δικαιοσύνης) και ντροπή (πολλή, για τον ίδιο λόγο) παρακολουθήσαμε την τελευταία πράξη του δράματος με πρωταγωνιστή τον ναζιστή Κωνσταντίνο Πλεύρη. Οι δικαστές του Εφετείου αποφάσισαν πως θα μπορούσαν και να πεθάνουν (κακοποιώντας για μια ακόμη φορά τη βολταιρική ρήση) για να έχει ο κ. Πλεύρης την ελευθερία να ελπίζει στην ανάσταση του Χίτλερ -- και κάπως έτσι θα πρέπει να ένιωθαν και τα έξι εκατομμύρια Εβραίων που εξοντώθηκαν στα ναζιστικά στρατόπεδα: οι άνθρωποι αυτοί ήσαν, το δίχως άλλο, πεπεισμένοι πως πέθαιναν για την ελευθερία του λόγου. «Η ιστορία της ανθρωπότητας θα καταλογίση στον Αδόλφο Χίτλερ τα εξής: Δεν απήλλαξε, ενώ ηδύνατο, την Ευρώπη από τους Εβραίους», ιδού η «άποψη» του κ. Πλεύρη, για την οποία η ελληνική δικαιοσύνη θα μπορούσε να πέσει (ή να ρίξει, ιδού το κρίσιμο ερώτημα) στα συρματοπλέγματα -- και αν τα συρματοπλέγματα του Άουσβιτς, για παράδειγμα, είναι κάπως απαρχαιωμένα, δεν πειράζει, η κ. Εφέτης μας καθησυχάζει: μπορούμε να φτιάξουμε και άλλα στρατόπεδα.

«*Άποψη*: τούτη η λέξη φέρνει όνειρα [...]. Είναι αυτή την οποία χρησιμοποιεί η οικοδέσποινα για να διακόψει μια συζήτηση που κινδυνεύει να εκτραχυνθεί. Υποστηρίζει πως όλες οι απόψεις είναι ισοδύναμες, καθησυχάζει τους συνδαιτυμόνες και καθιστά τις ιδέες ακίνδυνες, εξομοιώνοντάς τες με τα γούστα [...] Στο όνομα της ελευθερίας της γνώμης, ο αντισημίτης αξιώνει το δικαίωμα να κηρύττει παντού την αντιεβραϊκή του σταυροφορία. [...] Αρνούμαι όμως να ονομάσω άποψη ένα δόγμα που στρέφεται ρητά εναντίον συγκεκριμένων ατόμων και το οποίο οδηγεί στην κατάργηση των δικαιωμάτων τους ή στην εξολόθρευσή τους»,¹ σημειώνει ο Ζαν-Πωλ Σαρτ στο *Πορτραίτο του αντισημίτη*. Ο αντισημιτισμός δεν μπορεί να είναι μία άποψη που προστατεύεται από τη φιλελεύθερη αρχή του ισοδύναμου των απόψεων: Πρώτον, διότι οι ίδιοι οι σκοποί του αντισημιτικού λόγου υπονομεύουν την οποιαδήποτε φιλελεύθερη βάση επίκλησής τους και, δεύτερον, διότι δεν πρόκειται καν για μία άποψη· πρόκειται «αρχικά για ένα πάθος».² Αφήνοντας ανοιχτή την παλιά συζήτηση για την ελευθερία (ή μη) των εχθρών της ελευθερίας (Σαιν Ζυστ: «καμιά ελευθερία για τους εχθρούς της ελευθερίας») ο Σαρτρ τονίζει ότι η ίδια η ιδεολογία του αντισημίτη μάς λέει πολύ περισσότερα για την προσωπικότητά του παρά για τις ιδέες του. Το παθιασμένο μίσος του είναι το αιτιατό

που προηγείται του αιτίου του και, στον βαθμό που «η φράση *μισώ τους Εβραίους* ανήκει στις φράσεις που ξεστομίζονται ομαδικά»,³ ο αντισημιτισμός δεν είναι παρά ένα ερμηνευτικό κλειδί για να εξηγήσουμε την παραψυχολογία της μάζας.

Ίσως, τελικά, να μην υπάρχει φράση στη μακραίωνη ιστορία της δυτικής σκέψης που να έχει υποστεί περισσότερες διαστρεβλώσεις από αυτήν του Βολταίρου (που, παρακαλούμε τον αναγνώστη να υποκλιθεί, η εισαγγελίας του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, διάβασε στα γαλλικά): «Δεν συμφωνώ με αυτά που λέτε, αλλά θα έδινα και τη ζωή μου ακόμη για να έχετε το δικαίωμα να τα λέτε». Η φράση αυτή, όμως, δεν διατυπώθηκε εν κενώ, για να μπορεί να χρησιμοποιείται από τον καθένα όπως του κάνει κέφι, αλλά μέσα στην ευρύτερη πολιτική, κοινωνική και ηθική συγκυρία του Διαφωτισμού και συμπυκνώνει τις νεωτερικές διακηρύξεις του ευρωπαϊκού 18ου αιώνα περί εξορθολογισμού της σκέψης, αλληλεγγύης και ανεκτικότητας στην ετερότητα -- δεν θέλει, λοιπόν, και ιδιαίτερη οξύνοια για να καταλάβει κανείς πως όλα τούτα δεν έχουν την παραμικρή σχέση (ή μάλλον έχουν: αν τα δει κανείς απολύτως ανεστραμμένα) με τον κ. Πλεύρη και τις «απόψεις» του.

Υψώνει, κατά συνέπεια, σκωπτικά (και μόνον) προσδόκιμα η ανάσυρση της συγκεκριμένης φράσης για την υπεράσπιση του κ. Πλεύρη. Ο ευρωπαϊκός Διαφωτισμός είχε ήδη ενεργοποιήσει ένα καθήκον ηθικής ευθύνης απέναντι στις επόμενες γενιές: «Πώς οι μακρινοί απόγονοί μας θα προσπαθήσουν να τα βγάλουν πέρα με το φορτίο της ιστορίας που πρόκειται να τους αφήσουμε ύστερα από μερικούς αιώνες; Χωρίς αμφιβολία θα αξιολογήσουν τα γεγονότα [...] μόνο από την άποψη εκείνου που τους ενδιαφέρει, δηλαδή του τι λαοί και κυβερνήσεις δημιούργησαν ή ζημίωσαν την ανθρωπότητα στην κοσμοπολιτική κλίμακα»⁴, έγραφε το 1784 ο Καντ. Το χρέος της μνήμης του Ολοκαυτώματος, ακριβώς, προϋποθέτει (και προϋποτίθεται από) ένα ήθος αλληλεγγύης απέναντι στις μέλλουσες γενιές. Ας ζυγιάσουμε, λοιπόν, σε όλη της τη βαρύτητα τη δήλωση του προέδρου του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου, Μωσής Κωσταντίνη, μετά το πέρας της δίκης: «Προβληματιζόμαστε μετά από την απόφαση αυτή αν όσοι απειλούν, υβρίζουν, προσβάλλουν ή διακρίνουν τους Εβραίους λόγω του θρησκευματός τους θα δικαιολογούνται πλέον επικαλούμενοι το “επιστημονικό σύγγραμμα” του Κ. Πλεύρη». Η δήλωση εκθέτει ανάγλυφα την άκρα αντιστροφή στην οποία υπέβαλε το ελληνικό δικαστήριο τη φύση του παραπάνω χρέους.

Συχνά πυκνά η ελληνική πολιτεία επικαλείται τον εγχώριο αντιρατσιστικό νόμο (ν. 927/79) ως τεκμήριο της «πλειοδοσίας» της στις επιταγές της διεθνούς κοι-

νότητας για εγρήγορση απέναντι σε (κάθε απόχρωσης) ρατσισμό. Η αποδεικτική ισχύς είναι, πράγματι, ακλόνητη, αλλά κάπως αντίστροφη: η χρόνια (ου μην και «διατεταγμένη») αχρησία του νόμου είναι ικανή να πείσει πολύ περισσότερο για μια αναιμική αντιρατσιστική ευαισθησία. Η εφετειακή απόφαση της Παρασκευής 27 Μάρτη 2009 έσβησε πια και την παροδική, όπως φάνηκε, υποψία θέσης σε εφαρμογή του σχετικού οπλοστασίου: η πρωτόδικη καταδίκη του Κ. Πλεύρη σε 14 μήνες φυλάκιση για το «βιβλίο» του *Εβραίοι, όλη η αλήθεια* ανατράπηκε στο πενταμελές Εφετείο Αθηνών. Θα μπορούσαμε να αξιώσουμε πια την (όσο γίνεται) νηφάλια «απόσταξη» των γεγονότων -- εάν αυτά ήσαν ήδη δεόντως γνωστά. Κι όμως: είναι παράξενη η δημόσια σιωπή που στοίχειωσε τη διαδικασία, ιδιαίτερα εάν «ακουστεί» σε αντίστιξη με την χιτλερική λογόρροια στην οποία ο κατηγορούμενος επιδόθηκε (δεχόμενος την αξιοσημείωτη, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε, άμιλλα από πλευράς ορισμένων δικαστικών λειτουργών...).

Ίσως και να μην υπάρχει ούτε μία φράση του «συγγραφικού» παρασκευάσματος του Κ. Πλεύρη που να μην προκαλεί το ποινικό ενδιαφέρον. Η ελληνική δικαιοσύνη, ασφαλώς, και υπό τη βαρυσήμαντη «στάμπα» του Εφετείου, αποφάνθηκε πως, όχι, δεν προτρέπουν σε ρατσιστική βία και δεν προσβάλλουν «από μόνο τον λόγο της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής ή του θρησκευματός» φράσεις όπως οι ακόλουθες: «Έτσι θέλουν οι εβραίοι, διότι μόνον έτσι καταλαβαίνουν: εντός 24 ωρών και εκτελεστικό απόσπασμα» ή «εβραίος και άνθρωπος είναι έννοιες αντιφατικές» και άλλες, ων ουκ έστι αριθμός (και όριο μίσους).

Το να υποδείξει απλώς κανείς τις ανακρίβειες του «βιβλίου» είναι ανώδυνο και ευχερές. Απαιτείται ίσως ένας πρόσθετος φωτισμός, ικανός να αναδείξει, ανάμεσα στις σελίδες αλλά και στο «περικείμενο» της δίκης, εκείνη την πασαρέλα των κλισέ, πάνω στην οποία εμπεδώνεται και βαδίζει αόρατη η «κοινοτοπία του κακού». Όταν, λόγου χάρη, ο συνήγορος υπεράσπισης αποκάλυψε «κατηγορούμενους» τους μάρτυρες κατηγορίας προέβη σε ένα εύγλωττο γλωσσικό ολισθημα: η αντιστροφή της σχέσης θύματος/θύτη είναι ένα δόκιμο εργαλείο και μια πάγια καταφυγή του διαχρονικού αντισημιτισμού. Η ιστορία είναι τόσο παλιά όσο και (ανησυχητικά) νέα: η μεθόριος ανάμεσα στην ίδια την πράξη και στις συνθήκες εκκόλαψής της θα ξεθωριάζει ολοένα -- και άλλο τόσο θα επισπεύδονται τα πογκρόμ «του μέλλοντός μας».

[Η Ελένη Κοσμά είναι μεταπτυχιακή φοιτήτρια φιλολογίας και ο Στέργιος Μήττας υποψήφιος διδάκτορας της Νομικής στο ΑΠΘ].

Υποσημειώσεις:

1. Ζαν-Πωλ Σαρτρ, *Στοχασμοί για το εβραϊκό ζήτημα*, μετ. Αθανάσιος Σαμαρτζής, πρόλογος Αρλέτ Ελκαϊμ-Σαρτρ, Εστία, Αθήνα 2006, σ. 19-21.
2. Στο ίδιο, σ. 22.
3. Στο ίδιο σ. 35.
4. Ιμμάνουελ Καντ, *Δοκίμια*, μετ. Ευ. Παπανούτσος, Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα 1971, σ. 41. ■

Ο,τι μένει από τη λάσπη

Του Τάκη Καμπύλη, Καθημερινή, 5.4.09

«Πραγματικά δεν γνωρίζαμε τον νόμο. Και θυμάμαι ότι τον ψάχναμε (μετά τη δίωξη Πλεύρη με τον αντιρατσιστικό νόμο 929/79) στο site του Δικηγορικού Συλλόγου». Αυτή την απάντηση έδωσε ο βουλευτής Θάνος Πλεύρης (και νωρίτερα ο πατέρας του Κ. Πλεύρης) στην ερώτηση του εφέτη αν «γνώριζε τον νόμο όταν συνέγραφε το βιβλίο».

Βέβαια αν κάποιος είχε το κουράγιο να διαβάσει τις 1.400 σελίδες μίσους του βιβλίου του Πλεύρη («Εβραίοι, όλη η αλήθεια») θα ήξερε ότι σε δύο σελίδες έχει συμπεριληφθεί το πλήρες κείμενο του νόμου! Πατέρας και γιος είπαν ψέματα στο δικαστήριο. Αλλά αυτό δεν αναδείχθηκε.

Ευτυχώς (;), μετά την αθώωση Πλεύρη, αναδείχθηκε (κυρίως στο εξωτερικό) το σκοτεινό πρόσωπο του αντισημιτισμού στη χώρα μας. Ιστορικά, πολιτικά και κοινωνικά. Με δεκάδες άρθρα και ανακοινώσεις σε μεγάλες εφημερίδες. Και με προσφυγή κατά της χώρας μας στον ΟΑΣΕ, όπου προεδρεύει η κα Ντόρα Μπακογιάννη.

Πολλοί θα χαρακτήριζαν (αν δεν έχουν θρηνήσει νεκρούς και αν δεν έχουν υποστεί μια -διαχρονική- καθημερινότητα υπόγειου αντισημιτισμού) ως περιθωριακές γραφικότητες τα όσα εμετικά παραθέτει ο Πλεύρης στο βιβλίο του. Άλλωστε, έχει ξανασυμβεί στο παρελθόν. Όταν ο Βρετανός και ο Γάλλος πρωθυπουργός πίστευαν (συμφωνία του Μονάχου) ότι ο Χίτλερ θα σταματούσε στην Τσεχία. Κι ότι ο Χίτλερ (τότε) ήταν ένας γραφικός που κατέφευγε σε θεατρinίστικες εκρήξεις που κυρίως αποσκοπούσαν σε εσωτερική κατανάλωση και βεβαίως στην άρση των ακραίων (σε βάρος της Γερμανίας) όρων ειρήνης του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Βέβαια, ο Πλεύρης δεν είναι Χίτλερ. Ούτε και θα μπορούσε να γίνει. Η υψηλότερη «δημόσια» θέση που κατάφερε στη ζωή του ήταν σύμβουλος του αρχιχουντικού Ιωάννη Λαδά. Και «καθηγητής» σε στρατιωτικές σχολές της Χούντας.

Πάντως, το όνομά του είναι περισσότερο συνδεδεμένο με την πρόσφατη ιταλική ιστορία παρά με την ελληνική: Στις 12 Δεκεμβρίου 1969 βόμβα νεοφασιστών σκορπίζει τον τρόπο και τον θάνατο στο Μιλάνο. Λίγα

χρόνια μετά, ο εφέτης ανακριτής Guido Salvini αναζητώντας την άκρη θα συντάξει έναν κατάλογο από 124 άτομα, μέλη της λεγόμενης «Μαύρης Διεθνούς», με τα οποία βρίσκονταν σε επαφή κορυφίοι Ιταλοί νεοφασίστες. Ανάμεσά τους έξι Έλληνες: ο Τηλέμαχος Κομπής ή Κομπές (στέλεχος της οργάνωσης «4η Αυγούστου» που είχε ιδρύσει ο Πλεύρης), ο Ανδρέας Δενδρινός υπαρχηγός του Πλεύρη και δεξί του χέρι στην περίοδο της Χούντας στον Λαδά, ο Μηνάς Μηνασσιάν επίσης στέλεχος της «4ης Αυγούστου», ο Δημήτριος Νασιτούλης ο οποίος είχε φυλακιστεί για τη συμμετοχή του στη νεοφασιστική Ordine Nuovo, ο Σπυρίδων Σταθόπουλος επίσης μέλος της οργάνωσης του Πλεύρη. Και βέβαια στη θέση 98 φιγουράρει το όνομα του Κ. Πλεύρη.

(Το συγκεκριμένο έγγραφο-ντοκουμέντο προέρχεται από έρευνα του συγγραφέα Νίκου Κλειτσικά. Από την ίδια έρευνα προέκυψε και μια σειρά άλλων ντοκουμένων για τις επαφές του Πλεύρη την περίοδο της Χούντας και των σχέσεών του με Ιταλούς νεοφασίστες).

Ωστόσο, το παρελθόν του συγκεκριμένου ανθρώπου δεν εμπόδισε τη συνεργασία του με τον Γιώργο Καρατζαφέρη και βέβαια τη συμμετοχή του (όχι πολύ παλαιότερα) σε τηλεοπτικά παράθυρα. Η «γραφικότητα» στη συγκεκριμένη περίπτωση ξεπλένει ένα ιδιαίτερα βαρύ παρελθόν. Και βολεύει.

[* **Σημ. Χρονικών:** Παρατίθενται χαρακτηριστικά αποσπάσματα από το βιβλίο. Οι υβριστικές κατά των Εβραίων απόψεις του Κ. Πλεύρη έχουν περιληφθεί σε άρθρα που δημοσιεύονται σε άλλες σελίδες]

Αυτές οι ενδεικτικές απόψεις κρίθηκαν από το Εφετείο -όπως αναφέρουν σε ανακοινώσεις τους η «Αντιναζιστική Πρωτοβουλία» και το ελληνικό τμήμα του «Παρατηρητηρίου του Ελσίνκι» - ότι δεν προτρέπουν σε άσκηση βίας εναντίον συγκεκριμένης ομάδας Ελλήνων πολιτών.

Περισσότερο συζητήθηκε στο δικαστήριο το Ταλμούδ (λες και είναι εύκολη και απλή υπόθεση να μιλήσει κανείς για το Ταλμούδ των χιλιάδων πηγών, σελίδων και ερμηνειών), όταν όπως φάνηκε δεν είχε γίνει καν προσεκτική ανάγνωση του ίδιου του βιβλίου.

Πολλοί -κάθε άλλο παρά ανεκτικοί στις απόψεις του Πλεύρη- χαρακτήριζαν πριν από μήνες ως λάθος κίνηση την παραπομπή του σε δίκη. Τα κυριότερα επιχειρήματα ήταν δύο: ότι η Δημοκρατία δεν απαγορεύει βιβλία και πως σε περίπτωση αθώωσης θα είχαμε (όπως αποδείχθηκε τώρα) ένα πολύ αρνητικό προηγούμενο.

Την καλύτερη απάντηση σ' αυτόν τον (πάντως εύλογο και αξιοπρόσεκτο) σκεπτικισμό την έδωσε ο Αμος Οζ: «Όλοι είμαστε υπέρ της ειρήνης. Αλλά μπορεί να έρθει

η ώρα που θα χρειαστεί η Δημοκρατία να πολεμήσει. Αν δεν το είχε κάνει το 1940, ποια θα ήταν σήμερα η εικόνα της Ευρώπης;»

Σήμερα, σ' αυτή τη χώρα που αρνήθηκε (κι αρνείται) να συζητήσει για τον αντισημιτισμό της, δεν έχουμε άλλη επιλογή από το να είμαστε όλοι «Εβραίοι». Γιατί όσοι πιστεύουν αυτά που γράφει ο Πλεύρης δεν είναι γραφικοί, αλλά επικίνδυνοι. Ήταν και είναι. Και αυτό δεν το πλήρωσε κανένας συγγενής του Πλεύρη, αλλά έχω υπόψη μου τους συγγενείς μερικών δεκάδων χιλιάδων συμπολιτών μας. Και το 1943 αλλά και το 1931 όταν κήκε από εθνικιστές της 3Ε η εβραϊκή συνοικία Κάμπελ της Θεσσαλονίκης και το 1917 όταν πάλι από πυρκαγιά εκδιώχθηκαν εκτός κέντρου οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης, αλλά και μετά τον πόλεμο: Όταν ο Μαξ Μέρτεν, καταδικάστηκε μεν στην Ελλάδα αλλά εκδόθηκε στη Γερμανία για να ζήσει μια ελεύθερη και πλούσια ζωή, έχοντας καταστρέψει 70.000 Εβραίους της Θεσσαλονίκης. ■

Ο νόμος 927/79 και η απόφαση σταθμός

Της Μαριάννας Πυργιώτη, Real News,
5.4.2009

Η ελληνική δικαιοσύνη μπορεί να επαίρεται. Εξέδωσε μια απόφαση-σταθμό ως προς την ερμηνεία του νόμου 927/79, γνωστότερου ως «αντιρατσιστικού». Ενός νόμου που εδώ και τριάντα χρόνια ελάχιστες φορές έχει ενεργοποιηθεί, με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει... Στις 27 Μαρτίου, λοιπόν, το πενταμελές Εφετείο Αθηνών αθώωσε σε δεύτερο βαθμό, ομοφώνως, τον καθηγητή του Πανεπιστημίου της Γκουανταλαχάρα και συγγραφέα κ. Κωνσταντίνο Πλεύρη, ως προς τις κατηγορίες που επιτίπουν στο άρθρο 2 του νόμου και αφορούν στην έκφραση προσβλητικών ιδεών κατά ομάδας ανθρώπων. Οι αξιότιμοι κ.κ. δικαστές -σε αντίθεση με τους δικαστές του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου- έκριναν πως στο βιβλίο του κ. Πλεύρη «Οι Εβραίοι, όλη η αλήθεια» και τις 1.400 σελίδες του δεν εμπεριέχεται τίποτε το μεμπτό και, φυσικά, τίποτε αξιόποιο.

«Έτσι θέλουν οι Εβραίοι. Διότι μόνον έτσι καταλαβαίνουν: εντός 24 ωρών και εκτελεστικό απόσπασμα».

«Εβραίος και άνθρωπος είναι έννοιες αντιφατικές, δηλαδή η μία αποκλείει την άλλη».

«Τους καταφρονούμε διά την ηθική των, διά την θρησκεία των, διά τας πράξεις των που όλα μαζί αποδεικνύουν ότι είναι υπάνθρωποι».

«Καλώς κάνουν και διατηρούν το στρατόπεδον (σ.σ. του Αουσβιτς) εις καλήν κατάστασιν, διότι ουδείς γνωρίζει τι μπορεί να συμβεί στο μέλλον».

«Η ιστορία της ανθρωπότητας θα καταλογίσει στον Αδόλφο Χίτλερ τα εξής: Δεν απήλλαξε ενώ ηδύνατο την Ευρώπη από τους Εβραίους».

Τα συγκεκριμένα αποσπάσματα είναι ένα δείγμα του ύφους και των διατυπώσεων των ιδεών του κ. Πλεύρη, ιδεών που φυσικά ουδέποτε έκρυψε ή διαφοροποίησε, κάθε άλλο μάλιστα. Τις ανέπτυξε με χαρακτηριστική άνεση και -ως απεδείχθη- πειθώ, μέσα στην αίθουσα του δικαστηρίου. Οι απόψεις αυτές, όπως και οι ανάλογες ενός εκ των συνηγόρων του, του βουλευτή του ΛΑΟΣ κ. Αθανασίου Πλεύρη, πολιτικά αφορούν μόνον «... τους υπερόχους Εθνικοσοσιαλιστάς», όπως γράφεται στο βιβλίο, και τους σύγχρονους συνοδοιπόρους τους. Και βεβαίως η δημοκρατία μας είναι απολύτως ικανή να αντιμετωπίσει τα απομεινάρια του χιτλερισμού και τους συμπλεγματικούς υπέρμαχους της Αρείας φυλής. Το ερώτημα, όμως, είναι αν η κοινωνία μας είναι ικανή να αντιμετωπίσει τους υμνητές εξόντωσης 49.000 Ελλήνων, Εβραίων το θρήσκευμα, της Θεσσαλονίκης, εκ των οποίων τα 15.000 παιδιά.

Επίσης, σε διασταλτική πλέον ερμηνεία, αν δια της ιστορικής αυτής απόφασης του ελληνικού εφετείου το ανάλογο πόνημα του τάδε Τούρκου καθηγητή και πατριώτη μπορεί ανέτως να κυκλοφορήσει στη γείτονα χώρα, «δικαιώνοντας» από τη σφαγή στη Σμύρνη ως τον ξεριζωμό της Πόλης, της Ίμβρου και της Τενέδου με ιστορικά επιχειρήματα όπως *«έτσι θέλουν οι Έλληνες. Διότι μόνον έτσι καταλαβαίνουν: εντός 24 ωρών και εκτελεστικό απόσπασμα».* ■

«Εβραιοφοβία α λα ελληνικά: η περίπτωση Πλεύρη»

του Ανδρέα Πανταζόπουλου

Τα εβραιοφοβικά πάθη είναι γνωστά και ευρέως διαδεδομένα στην Ελλάδα, σε σημείο μάλιστα που μοιάζουν να αποτελούν κομμάτι του πολιτιστικού της τοπίου. Εμφανίζονται, δε, κατά τρόπο τόσο συνηθισμένο ώστε πλέον δεν προκαλούν ούτε αγανάκτηση ούτε εκδηλώσεις διαμαρτυρίας. Αυτή η απουσία σημαντικής αντίδρασης καθίσταται ιδιαίτερος εμφανής στην περίπτωση των αντιεβραϊκών εκδόσεων η κυκλοφορία των οποίων έχει σημειώσει έκρηξη εδώ και αρκετά χρόνια. Τα «Πρωτόκολλα των Σοφών της Σιών» επανεκδίδονται και τα κείμενα που δαιμονοποιούν το Ισραήλ και τον «σιωνισμό» πολλαπλασιάζονται. Μέσα από αυτά τα αντιεβραϊκά κείμενα, οι συγγραφείς και προαγωγοί τους παρουσιάζονται, με τρόπο προπαγανδιστικό και αλαζονικό, να κατέχουν το κλειδί της Ιστορίας, ως οι μόνοι ικα-

νοί να ερμηνεύσουν όλα τα κακά που μας περιβάλλουν, τα οποία και αποδίδουν σε μία και μοναδική αιτία: τους Εβραίους. Ετούτα τα αντιεβραϊκά πάθη δεν περιορίζονται σε μία μόνο μερίδα του πληθυσμού «οπισθοδρομικής» νοοτροπίας που χαρακτηρίζεται από παραδοσιακές αντισημιτικές προκαταλήψεις. Εμφανίζονται, αντιθέτως, αδιακρίτως σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, και με τρόπο ιδιαίτερος έντονο σε ένα συγκεκριμένο κομμάτι της πολιτικής τάξης, εκείνο της ακροδεξιάς. Παράλληλα, οι άλλοι πολιτικοί χώροι επιδεικνύουν ολοφάνερη αδιαφορία στην εμφάνιση αντισημιτικών προκλήσεων. Οι αντιδράσεις είναι σπανιότατες και προέρχονται από πολύ μικρές ομάδες (κυρίως της αριστεράς) και από περιθωριακές οργανώσεις που μάχονται υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η αθώωση του δικηγόρου Κωνσταντίνου Πλεύρη, την Παρασκευή 27 Μαρτίου 2009, από το Εφετείο Αθηνών, ο οποίος δικάστηκε για το βίαια εβραιοφοβικό βιβλίο του «Εβραίοι, όλη η αλήθεια», κατέχει εμβληματικό χαρακτήρα. Η καθημερινοποίηση του αντιεβραϊκού λόγου καταλήγει, έτσι, να θεωρείται δικαίωμα ελευθερίας της έκφρασης, και μάλιστα σε τέτοιο σημείο ώστε να αναρωτιόμαστε εάν στην Ελλάδα ο αντισημιτισμός συγχέεται με την ελευθερία της έκφρασης. Η εν λόγω κατάσταση θα μπορούσε ίσως να αποδοθεί με ένα σύνθημα του τύπου «Δεν υπάρχει ελευθερία έκφρασης χωρίς εβραιοφοβία»! Η εβραιοφοβία γίνεται, έτσι, ανθρωπινό δικαίωμα.

Εύλογα, λοιπόν, οδηγούμαστε στο ανησυχητικό ερώτημα πώς γίνεται στη σύγχρονη Ελλάδα να μένουν ατιμώρητοι λόγοι που έχουν χαρακτήρα σαφώς ρατσιστικό εναντίον των Εβραίων, που θίγουν την ανθρωπινή αξιοπρέπεία τους, τη θρησκεία τους, την ιστορία τους και το Ολοκαύτωμα και που υποκινούν το μίσος και τη βία. Πρόκειται άραγε για ελληνική εξαίρεση; Η ανεκτικότητα αυτή που επέδειξε η ελληνική δικαιοσύνη, αντίστοιχη με αυτήν που επιδεικνύουν και τα ρωσικά δικαστήρια, πόρρω απέχει της αυστηρότητας με την οποία δικαιολογημένα εφαρμόζουν τον νόμο τα γαλλικά δικαστήρια.

Μία σύντομη ανθολογία αντιεβραϊκών λόγων που περιέχονται στο βιβλίο του Κωνσταντίνου Πλεύρη είναι εύγλωττη:

«Ξυπνήστε, οι επίβουλοι Εβραίοι σκάπτουν τον τάφον των Εθνών. Ξυπνήστε και ρίξατέ τους μέσα, διότι τους αξίζει».

«Φταίει ο πολιτισμένος κόσμος που ανέχεται τα διεθνή παράσιτα που λέγονται Ιουδαίοι... φθάνει η ώρα των αντιποίνων...».

«Διότι Εβραίος (στο θρήσκευμα) και άνθρωπος είναι έννοιαι αντιφατικά, δηλαδή η μία αποκλείει την άλλη».

«Η όλη των εγκληματική συμπεριφορά δικαιολογεί

τας πράξεις των Ναζί εναντίον των και κάτι περισσότερον. Τας δικαιώνει».

«Η ιστορία της ανθρωπότητας θα καταλογίση στον Αδόλφον Χίτλερ τα εξής: Δεν απήλλαξε, ενώ ηδύνατο, την Ευρώπην από τους Εβραίους».

«Εμείς δεν υπολογίζομεν τους Εβραίους. Τους καταφρονούμε δια την ηθικήν των, δια την θρησκείαν των, δια τας πράξεις των, που όλα μαζί αποδεικνύουν ότι είναι υπάνθρωποι».

(Λεζάντα φωτογραφίας από το Άουσβιτς): «Καλώς κάνουν και διατηρούν το στρατόπεδον εις καλήν κατάστασιν, διότι ουδείς γνωρίζει τι μπορεί να συμβεί στο μέλλον».

«Δεν μπορώ να ανέχομαι τους δολοφόνους, ληστές, βιαστές, καταπιεστές, παράσιτα, διαφθορείς, υπονομευτές της ελεεινής Εβραϊλας να συκοφαντούν τους υπερόχους Εθνικοσοσιαλιστές...».

«Το ΖΥΚΛΟΝ Β δεν ήτο παρά ένα δηλητηριώδες αέριον χρήσιμον δια τας απεντομώσεις των στρατοπέδων συγκεντρώσεως... όλα τα άλλα είναι παραμύθια της προπαγάνδας».

«Η Εβραϊκή πτωματολογία στην περίπτωση του Άουσβιτς απεδείχθη εξ αρχής ψευδεστάτη».

«Απελευθερωθείτε από την Εβραϊκίην προπαγάνδα, που σας εξαπατά με τα ψεύδη περί στρατοπέδων συγκεντρώσεως, θαλάμων αερίων, «φούρνων» και τα άλλα παραμύθια του ψευτο-ολοκαυτώματος...».

Για μία ακόμη φορά και παρά τον σκανδαλώδη και ακραία προκλητικό χαρακτήρα του εν λόγω αντιεβραϊκού κειμένου, η μεγάλη πλειοψηφία του ελληνικού πολιτικού κόσμου και των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών παρέμεινε σιωπηλή. Μια ηθελημένη σιωπή που, πέρα απ' την αδιαφορία, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένδειξη συγκάλυψης ή και συννενοχής στην κατάσταση.

[Ο κ. Ανδρέας Πανταζόπουλος είναι ιστορικός, καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το παραπάνω άρθρο γράφτηκε με τη συνεργασία του Pierre-André Taguieff και δημοσιεύθηκε, στις 28.3.09, στην ιστοσελίδα www.upjf.org (Union de Patron et des Professionnels Juifs de France)]. ■

Κλίμα Ντροπής και Φοβίας

Περιοδικό «Ηλιαία», Τεύχος 46, Μάιος 2009

Η αθώωση από το πενταμελές Εφετείο Αθηνών του «Εβραίοι – Όλη η Αλήθεια» φέρνει και πάλι στην επιφάνεια τις ατέλειες της ελληνικής νομοθεσίας, τις αδυναμίες της ελληνικής δικαιοσύνης και το υφέρπον αντισημιτικό πνεύμα που κυριαρχεί σε μερίδα του λαού. (Στη μερίδα

αυτή, με ευθύνη των εκπαιδευτικών, θρησκευτικών, πολιτικών και πολιτισμικών παραγόντων δεν έγινε ποτέ συστηματική προσπάθεια για να διευκρινιστεί η αλήθεια ότι «Για όλα όσα συμβαίνουν στον κόσμο **δεν φταίνε οι Εβραίοι**»!).

Η Ελληνική Πολιτεία –με ομόφωνη απόφαση όλων των κομμάτων που συμμετείχαν τότε στη Βουλή– ψήφισε το 2004, το νόμο 3218 με τον οποίο ορίστηκε η 27^η Ιανουαρίου ως «Ημέρα Μνήμης των Ελλήνων Εβραίων Μαρτύρων και Ηρώων του Ολοκαυτώματος». Η οφειλόμενη αυτή αναγνώριση –προσαρμοσμένη στα όσα από ετών ισχύουν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες– σε συνάρτηση με το νόμο 927/1979 «περί κολασμού πράξεων ή ενεργειών αποσκοπούσων εις φυλετικές διακρίσεις» φαίνεται ότι δεν είναι αρκετή για να περιορίσει τη συνεχή καταχθόνια δράση των ναζιστών σε βάρος των Εβραίων της Ελλάδας. Ο νόμος 927/1979 αφήνει πολλά «παραθυράκια» από τα οποία επωφελούνται οι υβριστές, οι συκοφάντες των Εβραίων και τα οποία περιορίζουν –εκόντες, άκοντες– την κρίση των Ελλήνων δικαστών. Όχι ότι οι Έλληνες δικαστές δεν έχουν επίγνωση της πραγματικότητας για να διακρίνουν, δεν έχουν στη διάθεσή τους το επιλήψιμο υλικό για να κρίνουν αν ένα κατ' εξοχήν μισαλλόδοξο, αντισημιτικό βιβλίο μπορεί να καλυφθεί από το χαρακτηρισμό του ως «επιστημονικό σύγγραμμα», αλλά ο νόμος «επιτρέπει» να παραβλέπουν μερικές φορές την πραγματικότητα. Πράγματι, δεν είναι ανάγκη κάποιος να είναι «ειδικός» για να κρίνει ότι απειλητικές απόψεις όπως οι παρακάτω δεν είναι μόνον έξω από τη λογική κοσμιότητα αλλά –κυριότατα– δεν είναι συμβατές με το κοινό περί δικαίου αίσθημα:

- Σελ. 742: «Έτσι θέλουν οι Εβραίοι. Διότι μόνον έτσι καταλαβαίνουν: εντός 24 ωρών και εκτελεστικό απόσπασμα».
- Σελ. 266: «Και τώρα έφθασε η ώρα να δώσωμεν στον Εβραίο τον χαρακτηρισμόν που του αξίζει... Είναι ο υπάνθρωπος Εβραίος!».
- Σελ. 432: «Η απαλλαγή της Ευρώπης από τους Εβραίους είναι επιβεβλημένη, διότι ο Εβραϊσμός συνιστά απειλή κατά της ελευθερίας των Εθνών».
- Σελ. 1.221: «...Ξυπνήστε, οι επίβουλοι Εβραίοι σκάπτουν τον τάφον των Εθνών. Ξυπνήστε και ρίξατέ τους μέσα, διότι τους αξίζει...».
- Σελ. 138-139: «Φταίει ο πολιτισμένος κόσμος που ανέχεται τα διεθνή παράσιτα που λέγονται Ιουδαίοι... φθάνει η ώρα των αντιποίνων...».
- Σελ. 881: «ΑΔΟΛΦΟΣ ΧΙΤΛΕΡ (1889-1945): ...Η ιστορία της ανθρωπότητας θα καταλογίση στον Αδόλφον Χίτλερ τα εξής: 1. Δεν απήλλαξε, ενώ ηδύνατο, την Ευρώπην από τους Εβραίους...».

Η αθωωτική απόφαση για τις εμφανείς κατά των Εβραίων απειλές του Κώστα Πλεύρη, ο οποίος απερίφραστα δήλωσε ενώπιον του δικαστηρίου ότι είναι «ναζιστής και θαυμαστής του Χίτλερ»(!), δεν δημιουργεί απλώς αισθήματα πικρίας στο μεγάλο τμήμα του ελληνικού δημοκρατικού λαού. Δημιουργεί κλίμα ντροπής σε πολλούς Έλληνες και φοβίας στους Έλληνες πολίτες Εβραίους κατά το θρήσκευμα, οι οποίοι δικαιολογημένα αισθάνονται απροστάτευτοι από τους βάρβαρους λόγους και τις εγκληματικές προτροπές των οπαδών της «Νέας Τάξης» και της «Τελικής Λύσης». Αυτό το κλίμα είναι η χειρότερη κατάληξη μιας όχι τόσο μελετημένης δικαστικής αποφάσεως.

Όπως χαρακτηριστικά δήλωσε ο πρόεδρος του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος κ. Μωϋσής Κωνσταντίνης: «Τις ημέρες αυτές με όσα ακούστηκαν στη δίκη με κατηγορούμενο τον Κ. Πλεύρη μεταφερθήκαμε στο Μεσαίωνα. Αναμέναμε για λόγους συμβολικούς μία διαφορετική απόφαση από το πενταμελές Εφετείο. Προβληματιζόμαστε μετά από την απόφαση αυτή αν πλέον όσοι απειλούν, υβρίζουν, προσβάλλουν ή διακρίνουν τους Εβραίους λόγω του θρησκευματός τους θα δικαιολογούνται πλέον επικαλούμενοι το «επιστημονικό σύγγραμμα» του Κ. Πλεύρη».

Άθλιες Παρέες

Από άρθρο του Ι. Κ. Πρετεντέρη

Στο «Βήμα» (25.4.2009) δημοσιεύτηκε άρθρο του Ι.Κ. Πρετεντέρη με αφορμή τα όσα δήλωσε ο Πρόεδρος του Ιράν στην πρόσφατη διάσκεψη του ΟΗΕ κατά του ρατσισμού. Το άρθρο τελειώνει ως εξής: «...Ορισμένοι, βεβαίως, κάνουν τον κόπο να διευκρινίσουν ότι δεν συμερίζονται τον αντισημιτισμό του “ήρωα της Τεχεράνης” αλλά τον αντισημιτισμό του. Προφανώς. Μετά το Άουσβιτς, κανείς αντισημίτης δεν δηλώνει αντισημίτης. Ακόμη και πριν από το Άουσβιτς, ο Χίτλερ και Ρόζενμπεργκ απλώς πάσχιζαν να βρουν μία “τελική λύση” για τους εβραίους. Για να ζήσουν μεταξύ τους!... Οι φούρνοι προέκυψαν επειδή δεν προλάβαιναν να τους στείλουν στη Μαδαγασκάρη.

Τόσοι αντισημιτιστές, λοιπόν, και κανείς αντισημίτης. Μακάρι! Φαίνεται ότι μία από τις απεχθέστερες ρατσιστικές ιδεολογίες έχει εκλείψει από τον πλανήτη. Εκτός και αν δεν είναι έτσι. Και αν απλώς ο χειρότερος αντισημιτισμός αναβιώνει σήμερα κάτω από άλλες κουκούλες με διάφορα προσχήματα και νέα επιχειρήματα. Τότε όμως το παραμύθι δεν είναι απλώς υποκριτικό. Είναι και επικίνδυνο».

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

Του ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΥ ΟΡ. ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΗ

Καστοριά! Γραφική δυτικομακεδονική πόλη, προικισμένη από τη φύση, που οι σύγχρονοι άνθρωποι ανοσιούργησαν στην ομορφιά της. Η ειδυλλιακή εικόνα που παρουσίαζε μέχρι τα μέσα του 20ού αιώνα, χάθηκε ανεπιστρεπτή κάτω από την άναρχη και πυκνή δόμηση...

Καστοριά. Εμπορικό κέντρο με πλούσια ιστορία, που ως το Μάρτη του 1944 κατοικούσε μια ανθηρή εβραϊκή κοινότητα, που αποτελούσε το ένα δέκατο του συνολικού πληθυσμού της. Ο «ανθός της Λίμνης» που έγινε στάχτη στα στρατόπεδα της Πολωνίας.

Εβραϊκή κοινότητα που στα μέσα του 15ου αιώνα αποίκησε την Κωνσταντινούπολη, δημιουργώντας μεγάλη παροικία σε μια γειτονιά του Κεράτιου, που πήρε και το όνομα της πόλης: «Καστοριά». Η γειτονιά αυτή σήμερα είναι γνωστή ως Μπαλατάς και ακόμη στέκει εκεί το ερείπιο της παλιάς Συναγωγής των Καστοριανών.

Πάνε χρόνια που διάβασα το βιβλίο μιας σπουδαίας Καστοριανής, της Μπέρρυ Ναχμιά. Η «Κραυγή για το αύριο», με μνήμες από την πατρίδα και πικρές εμπειρίες από τα στρατόπεδα του ολέθρου, είναι σημείο αναφοράς για τον Καστοριανό εβραϊσμό, που πρέπει να διαβάζεται και να συγκλονίζει τις ερχόμενες γενιές, διδασκόμενη και ως τοπική ιστορία στα σχολεία της περιοχής.

Κίνητρα λοιπόν υπήρχαν αρκετά, για να καταστούν πρόκληση για επίσκεψη στη μακεδονική πόλη, επίσκεψη όμως που δυσκόλευε η γεωγραφία και η απόσταση. Εν τέλει, βημάτισα στην εβραϊκή συνοικία της Καστορίας, Απρίλη του δύο χιλιάδες, περπατώντας με βαθιά συγκίνηση στη γειτονιά των αθών θυμάτων, που με καλούσαν φωνές μυστικές σε προσκύνημα και μνημόσυνο.

Είναι πραγματικά αξιοπρόσεκτο το πώς διαβρώνεται η συλλογική αλλά και η ατομική μνήμη σε βαθμό εξάλειψης. Ρώτησα δεκάδες ανθρώπους και με κοιτούσαν με προφανή απορία στο άκουσμα της εβραϊκής συνοικίας. Σαν να τους ρωτούσα για τη γειτονιά των Κινέζων. Και να σκεφτεί κανείς πως επέλεγα να ρωτώ ηλικιωμένους.

Αλήθεια, μόλις πενήντα χρόνια μετά, και δεν θυμάται σχεδόν κανένας ή δεν γνωρίζει, ότι έζησε στον τόπο του επί μια χιλιετία μια τόσο μεγάλη εβραϊκή κοινότητα – στον τόπο που αυτός ίσως είναι πιο φρέσκος κι οι ρίζες του πιο ρηχές... Φταίει ίσως το ότι δε διατηρήθηκαν ακέραια τα μνημεία, οι Συναγωγές και τα σχολεία, αλλά φταίει επίσης και το εκπαιδευτικό μας σύστημα που δεν διδάσκει τοπική ιστορία – και που πιθανότατα δεν κάνει καν αναφορά στο Ολοκαύτωμα...

Εξίσου εντυπωσιακό είναι το πόσα λίγα πράγματα διατηρούνται από το ιστορικό γίνεσθαι της Εβραϊκής Κοινότητας της Καστορίας. Καθώς, όπως είπαμε, Συναγωγή και Σχολείο εξέλιπταν από καιρό, έμεναν τα σπίτια ως φορείς διατήρησης της συλλογικής μνήμης. Όμως οι Καστοριανοί δεν σεβάστηκαν και δε διαφύλαξαν γενικώς την αρχιτεκτονική τους κληρονομιά, από την οποία λίγα πράγματα απέφυγαν την κατεδάφιση.

Στον κυκεώνα του μπετόν, δεν θα μπορούσε βέβαια να αποτελεί εξαίρεση η εβραϊκή συνοικία. Έτσι περί τα δέκα μονάχα σπίτια παρέμειναν ιστορικοί μάρτυρες της αλλοτινής παρουσίας των Εβραίων στην πόλη.

Ας είναι, όμως! Οι Εβραίοι ζήσανε στην Καστοριά – και τους ανήκει το δικαίωμα στη μνήμη και στην ιστορία.

* * *

Ο χώρος φύλαξης των Εβραίων της Καστοριάς τον Μάρτιο του 1944 πριν την εκτόπισή τους.

Κατά μια εκδοχή από τα χρόνια του Ιουστινιανού, οπότε και ιδρύθηκε η πόλη, οπωσδήποτε όμως από το 10ο ήδη αιώνα μαρτυρείται ιστορικά η εγκατάσταση ελληνόφωνων Εβραίων εμπόρων στην Καστοριά, οι οποίοι γρήγορα σχημάτισαν μια πρώτη ρωμανιωτική κοινότητα. Κοινότητα που απέκτησε πνευματική λάμψη και ανάπτυξη αναδεικνύοντας σπουδαίους ραβίνους και μελετητές της Βίβλου, σημαντικότερος των οποίων αναφέρεται ο Τοβία μπεν Ελιέζερ.

Η Οθωμανική κατάκτηση θα φέρει αρχικά οικονομική κάμψη στη Δυτική Μακεδονία. Θα αποτελέσει λοιπόν μια κάποια λύση η μετεγκατάσταση του συνόλου πιθανότατα της Εβραϊκής Κοινότητας Καστοριάς στον Μπαλατά της Πόλης, μετεγκατάσταση που ευνόησε -αν όχι επέβαλε- ο ίδιος ο Μωάμεθ, αφού σκόπευε να χρησιμοποιήσει τους Ελληνόφωνους Μακεδόνες Εβραίους ως διερμηνείς μεταξύ της Πύλης και του ελληνορθόδοξου πληθυσμού, εμπλουτίζοντας παράλληλα την αποψιλωμένη και ρημαγμένη από κατοίκους Κωνσταντινούπολη, με ένα στοιχείο υγιές και ακμαίο. Εποίκισαν την Επτάλοφο ως «σουργκουνλού», δηλαδή ως αναγκαστικά μετοικίσαντες, απολαμβάνοντας ιδιαίτερη προνομιακή φορολογική αντιμετώπιση. Οι Καστοριανοί χτίσανε τη Συναγωγή τους στο δυτικό άκρο του

Μπαλατά προς το Τεκφούρ Σαράϊ, λειτουργώντας την με το δικό τους τελετουργικό και φαίνεται ότι η άφιξή τους άλλαξε τα δεδομένα της περιοχής τόσο, ώστε για μια περίοδο ολόκληρος ο Μπαλατάς έφερε την ονομασία «Καστορία».

Η έξοδος των Εβραίων από την Ιβηρία και η ακόλουθη φιλόξενη πρόταση του Βαγιαζήτ για εγκατάστασή τους στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, δεν άφησε ανεπηρέαστη την Καστοριά. Ήδη στα 1550 είχε σχηματιστεί στην πόλη μια νέα κοινότητα από ισπανόφωνους αλλά και ιταλόφωνους φυγάδες, που ήρθαν στην λιμναία πόλη

μέσω Θεσσαλονίκης, αλλά και μέσω Ιωαννίνων και Οχρίδας. Σύντομα βέβαια οι ισπανόφωνοι Σεφαραδίτες θα επικρατήσουν όλων των άλλων ομάδων, επιβάλλοντάς τους την κουλτούρα, τη γλώσσα και τις παραδόσεις τους, όπως και στις άλλες μακεδονικές πόλεις, όπου είχαν εγκατασταθεί, κυρίως επειδή ήταν πιο μορφωμένοι από τους υπόλοιπους, αλλά και επειδή βρίσκονταν και σε καλύτερη οικονομικά κατάσταση.

Οι Εβραίοι της Καστοριάς θα προσεγγίσουν πληθυσμιακά, κατά τους επόμενους αιώνες, το ένα δέκατο του συνολικού πληθυσμού της, ποσοστό που θα διατηρηθεί μέχρι την εξόντωσή τους από τους Ναζί. Εγκατεστημένοι στο κέντρο της πόλης, ανάμεσα σε Έλληνες Χριστιανούς και Τούρκους, έχουν χτίσει τα σπίτια τους σε δύο γειτονικές συνοικίες γύρω απ' τη σημερινή πλατεία Ομονοίας. Στενά λασπωμένα δρομάκια, υγρασία, βρωμιά και ανθυγιεινές συνθήκες ήταν ο καθημερινός κύκλος ζωής των πολλών, που ήταν μεροκαματιάρηδες φαμελιάρηδες. Πλανόδιοι μικροέμποροι και τεχνίτες αποτελούσαν τη μεγάλη μάζα της κοινότητας, σχηματίζοντας ένα αδιαμόρφωτο συνειδησιακά προλεταριάτο. Οι άνδρες γυρνούσαν από παζάρι σε παζάρι και στα λογής πανηγύρια όλης της ευρύτερης περιοχής, που τότε δεν γνώριζε σύνορα, ως την

Οχρίδα και την Κορυτσά. Έλειπαν για μέρες πολλές και γυρνούσαν στην Καστοριά τις Παρασκευές για να στήσουν τους πάγκους τους στην εβδομαδιαία αγορά στην Πλατεία του Ντολτσού, αλλά και για να γιορτάσουν το Σάββατο που ερχόταν. Κάποιοι μάλιστα που δεν προλάβαιναν λόγω απόστασης να επιστρέψουν στην Καστοριά, χρησιμοποιούσαν πρόχειρες συναγωγές, εγκατεστημένες σε σπίτια, όπως στην Νεάπολη και αλλού.

Στον αντίποδα κάμποσοι μεγαλέμποροι κατοικούσαν σε περικαλλή αρχοντικά και ηγούντο της Κοινότητας, κατέχοντας ζηλευτή θέση στην καστοριανή κοινωνία. Οι τελευταίοι άπλωναν τις εμπορικές τους επιχειρήσεις στα τότε σημαντικά οικονομικά κέντρα της Ευρώπης, τη Βιέννη, τη Βουδαπέστη, το Βουκουρέστι, την Τεργέστη, τη Δρέσδη. Ήταν μάλιστα σύνηθες να συνεταιρίζονται στις επιχειρήσεις τους αυτές και με Χριστιανούς, συνεργαζόμενοι μαζί τους αρμονικά. Παρενθετικά, σημειώνω εδώ ότι σε γενικές γραμμές αυτή ήταν η σύνθεση του κοινωνικού ιστού όλων των εβραϊκών κοινοτήτων της Ανατολής και οι περιγραφές θέλουν γενικώς τις εβραϊκές συνοικίες ρυπαρές με στενά σοκάκια και ένδεια. Εντούτοις αντισημιτικές προκαταλήψεις και κακοήθης προπαγάνδα ταύτισαν στην αντίληψη της χριστιανικής και μουσουλμανικής κοινής γνώμης τον εβραϊσμό με τον πλούτο...

Στα 1830 χτίστηκε η τελευταία χρονολογικά συναγωγή της Καστοριάς, η Αραγωνία ή Μπεθ Καλ, διαδεχόμενη σειρά άλλων συναγωγών που είχαν αφανιστεί κυρίως από πυρκαγιές. Επρόκειτο για δίδυμο κτίσμα μικρής και μεγάλης συναγωγής, που ανεγέρθηκε με χορηγία του Ισαάκ Μποχώρ Μωϊς Ρούσσο, γνωστού και ως Señor Σάκο. Η συναγωγή αυτή ήταν δίδυμη, μια μεγάλη δηλαδή και μια μικρή για τις καθημερινές προσευχές. Το συγκρότημα των ευαγών ιδρυμάτων της κοινότητας συμπληρωνόταν από τελετουργικό λουτρό (μικβέ) και την Ελληνοϊσραηλιτική σχολή στην πίσω πλευρά του οικοπέδου.

Στα χρόνια μετά το 1912 και την ενσωμάτωση της πόλης στον ελληνικό κορμό, οι Εβραίοι της Καστοριάς, εγκατεστημένοι κυρίως στη συνοικία Τσαρσί, διατηρούσαν σειρά ανθρών επιχειρήσεων και καταστημάτων στην Πάνω και στην Κάτω Αγορά, με αντικείμενο τόσο τους παραδοσιακούς κλάδους στους οποίους δραστηριοποιούνταν οι Εβραίοι της

Καστοριά: Σπίτι με Μενορά.

Διασποράς (υφάσματα, υαλικά, νεωτερισμοί), όσο και ευρεία σειρά άλλων (κρεοπωλεία, ζαχαροπλαστεία, παντοπωλεία κ.ά.). Αναφέρονται ακόμη Καστοριανοί Εβραίοι που εξελέγησαν στο Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης.

Οι Καστοριανοί Εβραίοι είχαν αναπτύξει ένα υψηλό πολιτιστικό επίπεδο, και ενδεικτικό είναι και το γεγονός ότι είχαν καλλιεργήσει ιδιαίτερα το θέατρο. Η πρώτη παράσταση που έχει καταγραφεί ήταν στις 18 Νοεμβρίου 1917, τα έσοδα της οποίας προορίζονταν για τους πληγέντες από τη μεγάλη πυρκαγιά της Θεσσαλονίκης. Στα 1932, στη γιορτή του Του Μπισβάτ, ερασιτέχνες ηθοποιοί, μέλη του Συλλόγου Εβραίων Νέων, γιόρτασαν την Τρίτη επέτειο του Συλλόγου με τα έργα “El triunfo de la justicia” (=Ο θρίαμβος της Δικαιοσύνης) και “El medico malgrado” (=Ο ασθηνής γιατρός) του Μολιέρου. Την επόμενη χρονιά, επ’ ευκαιρία της τέταρτης επετείου τους, επανέλαβαν το πρώτο από τα παραπάνω έργα, αυτή τη φορά στα ελληνικά. Αργότερα το ίδιο έργο παρουσιάστηκε σε ένα μικτό ελληνοεβραϊκό κοινό στη Φλώρινα. Ο ίδιος σύλλογος παρουσίαζε σύντομα θεατρικά έργα σε διάφορες κοινοτικές εκδηλώσεις. Άτομα και των δύο φύλων συμμετείχαν ενεργά στις θεατρικές δραστηριότητες και σύντομα δημιούργησαν ένα εντευκτήριο, που μετατράπηκε σε πνευματική εστία των Εβραίων νέων της Καστοριάς. Η θεατρική αυτή ομάδα μεταξύ των άλλων, είχε παρουσιάσει και τα ελληνικού ρεπερτορίου έργα «Το καινούριο σπίτι», «Τα αρραβωνιάσματα», στα οποία

διακρίθηκαν ο Μάγιο Ντεμάγιο και ο αδελφός του Αλμπερτίκο. Πολλοί από αυτούς τους νέους μετέβησαν στην Παλαιστίνη στα 1937, όπου ίδρυσαν τον ελληνοεβραϊκό αγροτικό συνεταιρισμό Moshav Tsur Moshe.

Οι σχέσεις των Εβραίων της Καστοριάς με τους συμπολίτες τους Χριστιανούς και Μουσουλμάνους ήταν περισσότερο από καλές, σ' όλη τη διάρκεια της μακράιωνης συμβίωσης των κοινοτήτων.

Τα μόνα αντιεβραϊκά επεισόδια που φαίνεται να σημειώθηκαν στα 1934, ήταν μάλλον μισαλλόδοξες εκδηλώσεις ισχνής μειοψηφίας φανατικών εθνικιστών, που εκκολάπτονταν στη φασιστική οργάνωση «Τρία Έψιλον». Και πάντως τα έκτροπα αυτά δεν είχαν συνέχεια...

Αυτά πάνω κάτω γνώριζα όταν πάτησα επιτέλους το χώμα της Καστοριάς και αναζήτησα μνήμες έχοντας οδηγό μου την πολύτιμη μελέτη του Πάνου Τσολάκη για την εβραϊκή συνοικία της πόλης και φυσικά τη διαίσθηση και το συναίσθημα.

Γνώριζα πως θα βρω ελάχιστα πράγματα αφού η συναγωγή είχε κατεδαφιστεί στα 1948, το σχολείο επίσης λίγα χρόνια αργότερα, και πως τα παλιά σπίτια - όχι μόνο των Εβραίων, είχαν αντικατασταθεί από άχαρες τιμεντένιες κατασκευές.

Αποτόλμησα εντούτοις την επίσκεψη, ξέροντας πως θα αποκομίσω πίκρα. Πράγματι, πρώτο σταθμό είχα ένα αδιαμόρφωτο οικοπέδο που χρησιμεύει σήμερα ως πάρκινγκ των περιοίκων. Βρίσκεται στην αρχή της κατηφόρας της οδού Πλάτωνος, λίγο μετά την Ομόνοια. Είναι τόπος ιερός και σήμερα αγνοημένος, αφού εκεί βρισκόταν η παλιά συναγωγή. Στο βάθος του οικοπέδου ξεχώρισα σχολείο για παιδιά με ειδικές ανάγκες. Οι γύρω δρόμοι ήταν άλλοτε η καρδιά της εβραϊκής γειτονιάς. Σήμερα απομένουν λιγοστά σπίτια που δύσκολα αναγνωρίζονται.

Επιπλέον, καθώς το άλλοτε νεκροταφείο της κοινότητας στην πηγή της Ντόμπλιτσας έχει εξαφανι-

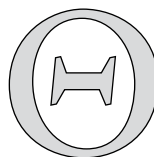

Καστοριά: Μνήμες Εβραϊκής Συνοικίας.

στεί πια, έμενε να κάνω μνημόσυνο και ιερό προσκύνημα σε ένα σύγχρονο χώρο. Σε πανοραμικό σημείο με θέα εξαιρετη στη λίμνη επί της οδού βρίσκεται το Μνημείο των Μαρτύρων Εβραίων της Καστοριάς. Λιτό, όπως ταιριάζει σ' αυτούς που χάθηκαν και δίπλα δύο πικρά προφητικά λόγια της Ρεγγίνας Κοέν, που δεν γύρισε ποτέ από την Πολωνία...

Έμεινε όμως και κάτι άλλο στην Καστοριά που θυμίζει το πέρασμα των Εβραίων από την πόλη. Κι αυτό - όσο κι αν ηχεί

οξύμωρο- είναι το όνομα μιας εκκλησίας. Παναγία η Εβραΐδα. Λαϊκή ονομασία του ναού της Ζωοδόχου Πηγής. Στο χώρο αυτό βρισκόταν η ενορία της Εβραΐδας ή Οβριομαχαλάς. Οι απλοί άνθρωποι επισήμαναν με τον τρόπο αυτό την πέριξ του ναού εβραϊκή παρουσία, αλλά και την εμβέλεια του εβραϊκού στοιχείου της πόλης, δημιουργώντας φαινόμενο, που είναι από όσο γνωρίζω μοναδικό.

λιβερή ιστορία συνοδεύει την πορεία των Καστοριανών Εβραίων προς το Ολοκαύτωμα. Μέχρι τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας η πόλη ανήκει στη δικιά της ζώνη επιρροής και κατοχής. Η μοίρα επιτρέπει στους Εβραίους της λιμναίας πόλης να ζήσουν δύο ακόμη ήρεμα χρόνια. Ήρεμα «εν τη πλάνη τους», καθώς το ναζιστικό σκουλήκι επώαζε.

Μετά το Σεπτέμβριο του 1943 εισέρχονται στην πόλη οι Γερμανοί και τα γεγονότα τρέχουν με ταχύτητα κινηματογραφικής ταινίας. Παραμονή του Κιούρ του 1943 οι κατακτητές ζητούν από την κοινότητα να καταβάλλει σεβαστό χρηματικό ποσό ως αντίποινα-λύτρα, για τη διαφυγή κάποιων νέων στο βουνό. Σημειώνω εδώ την πάγια ναζιστική πολιτική, της επιλογής μεγάλων εβραϊκών γιορτών για επιβολή σκληρών αντιεβραϊκών μέτρων, τακτική που εφαρμόστηκε ακόμη και στα στρατόπεδα του ολέθρου. Πίστευαν ότι έτσι εξουθενώνουν ψυχικά τα ατυχή θύματά τους, και νόμιζαν πως επιδεικνύουν ιδιαίτερη οξύνοια και πνεύμα φωτεινό. Γυρνώντας

πίσω στην Καστοριά, θα δούμε την κοινότητα να τρομοκρατείται και να απειλείται με ομαδικές εκτελέσεις σε περίπτωση νέων διαφυγών. Πανομοιότυπη πρακτική εφαρμόστηκε στα Γιάννενα και όχι μόνο.

Το σχέδιο των κατακτητών ήταν σατανικό και τα θύματα βρίσκονταν δεμένα στη θηλιά της παγίδας. Αφού αποκοιμίζονται για λίγο, το τέλος θα έρθει ξαφνικά. Η Μπέρρυ Ναχμία μας παραδίδει την πληροφορία πως ένα απ' τα γερμανικά τεχνάσματα ήταν η αποστολή στους Καστοριανούς πλαστών γραμμάτων που υποτίθεται πως έγραφαν συγγενικά τους πρόσωπα, εγκατεστημένα ήδη στην Πολωνία, με στόχο τον καθησυχασμό του εβραϊκού πληθυσμού.

Τη νύχτα της 24ης Μαρτίου 1944 συλλαμβάνεται σύσσωμος ο εβραϊκός πληθυσμός της πόλης και φυλακίζεται στο Γυμνάσιο Θηλέων Καστοριάς. Επισημαίνω εδώ, τη δυσκολία διαφυγής από την Καστοριά, αφού ο "λαϊμός", ο ισθμός που συνδέει την πόλη με τη στεριά φυλασσόταν αυστηρά και άλλη χερσαία διέξοδος δεν υπήρχε. Έτσι ελάχιστοι διαφεύγουν στα βουνά και κάποιοι άλλοι κρύβονται σε χριστιανικά σπίτια της πόλης.

Τρεις μέρες μετά, 763 άτομα οδηγούνται με

φορτηγό στο Χαρμάνκιοϊ της Θεσσαλονίκης με άλλα 150 άτομα που συνελήφθησαν στις γύρω περιοχές. Στους συλληφθέντες Εβραίους της Καστοριάς, περιλαμβανόταν κι ένας μικρός αριθμός Γιουγκοσλάβων Εβραίων, που είχαν βρει καταφύγιο στην πόλη, όταν η χώρα τους καταλή-

φθηκε από τους Γερμανούς. Η συνέχεια του ταξιδιού για τον θάνατο στην Πολωνία είναι γνωστή. Στα στρατόπεδα του θανάτου, οι Γερμανοί είχαν σχεδιάσει το τέλος των Καστοριανών Εβραίων-όπως και

των έξι εκατομμυρίων ομοθρήσκων τους. Σελεξιόν, θάλαμοι αερίων, κρεματόρια. Θάνατος ωμός και συνεχής. Η «Κραυγή» της Μπέρρυ Ναχμία δεν είναι αφήγημα. Είναι οι ματωμένες σελίδες του «Ανθού της Λίμνης».

Μετά την απελευθέρωση 35 άτομα θα βρεθούν στην Καστοριά, για να σκορπίσουν σύντομα σε άλλους τόπους. Σήμερα μονάχα μια εβραϊκή οικογένεια κατοικεί στην πόλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Αλεξίου Γιώργος, *Σύντομη ιστορία των Εβραίων της Καστοριάς*, Χρονικά, Μάιος-Ιούνιος 1995.
- Berard V., *Τουρκία και Ελληνισμός*, μετάφραση Μ. Λυκούδης, Τροχαλία, Αθήνα 1990.
- Βέργου-Γκαμπέση Μαρούλα, *Οι Εβραίοι της Καστοριάς*, Χρονικά, τ. 147/1997.
- Γιαννούσης Δημ., *Η εξόντωση των Εβραίων της Καστοριάς*, εφημ. Νέα Καστοριά, 1-7-1983, (Αναδημοσίευση Χρονικά Οκτ. 1983).
- Γιαννούσης Δημ., *Οι Εβραίοι της Καστοριάς*, Χρονικά, τ. 41/1981.
- Deleon Jak, *Ancient districts on the Golden Horn, Gözlem*, Istanbul χ.χ.
- Galante Abraham, *Les Synagogues d' Istanbul*, Hamenora, Istanbul 1937.
- Galante Abraham, *Histoire des Juifs d' Istanbul, I-II*, Istanbul 1941-42.
- Gülyeryüz Naim, *Istanbul Sinagoglari*, Istanbul 1992.
- Karmi Ilan, *Jewish sites of Istanbul*, Istanbul 1992.
- Mitrani Mili – Alok Ersin, *Anatolian Synagogues*, Istanbul 1992.
- Molho M., *Histoire des Israelites de Castoria*, Thessaloniki 1938.
- Ναχμία Μπέρρυ, *Κραυγή για το Αύριο*, Κάκτος, Αθήνα 1989.
- Romero Elena, *El teatro entre los Sefardies orientales*, Madrid 1979.
- Σκαρλάτος Βυζάντιος, *Κωνσταντινούπολις*, τόμος Α', Αθήνησιν 1851 (Ανατύπωση Εκδόσεις Πελεκάνος, Αθήνα 1993).
- Stavroulakis Nicholas και Timothy J. DeVinney, *Jewish sites and Synagogues in Greece*, Talos Press, Athens 1993.
- Τσολάκης Πάνος, *Η εβραϊκή συνοικία της Καστοριάς*, Θεσσαλονίκη 1994.
- Varol Marie Christine, *Balat. Faubourg Juif d' Istanbul*, Isis, Istanbul 1989.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Συλλογές», τ. 210/2002 και στην εφημερίδα «Οδός» της Καστοριάς, φ. 341/2006. Ο συγγραφέας εκπονεί μελέτη για την ιστορία των Εβραίων της Καστοριάς. Οι φωτογραφίες ανήκουν στον συγγραφέα.

Το κατάστημα Ελιάου, η τελευταία εβραϊκή επιχείρηση της Καστοριάς.

Το Πάσχα των Ελλήνων και το... «μαρτύριο» του Ιούδα

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΘΩΜΑ

Η γιορτή του Πάσχα στην Ελλάδα σημαδεύεται από παλιά (και σημαδεύεται ακόμα -δυστυχώς- σε κάποια νησιά μας κυρίως) από μίαν αλλόκοτη συνήθεια: Το «κρέμασμα» και το «κάψιμο» του Ιούδα. Κρεμούσαν δηλαδή και έκαιγαν στο προαύλιο της εκκλησίας, μετά τη δεύτερη Ανάσταση συνήθως, ένα ομοίωμα Ιούδα, μέσα σε αποδοκιμαστικές ιαχές και κατάρες στο πρόσωπο του Ιούδα που το έβλεπαν σε κείνο το υποκατάστατό του.

Tο κατασκεύαζαν από μία-δυο μέρες πριν, με ένα γεμισμένο από άχυρα ή παλιόρουχα τσουβάλι στο οποίο και φρόντιζαν να δώσουν μια μορφή ανθρώπινου σώματος, και στην κορυφή να στερεώσουν ένα νεροκολοκύθι γεμισμένο πολλές φορές με μπαρούτι. Τούτο το ομοίωμα κρεμούσαν σε δέντρο του ναού ή σε ικρίωμα επίτηδες υψωμένο ώστε με διάφορους τρόπους να εκτονώνουν απάνω του ένα μίσος, που τροφοδοτούνταν δυστυχώς και από ψαλμούς της Εκκλησίας ενάντια στον «προδότη» του Χριστού. Το πετροβολούσαν, το χτυπούσαν με ξύλα, το έφτυναν με κατάρες και βρισιές, και οι πιο ασυγκράτητοι μαχαίρωναν κιόλας αυτό το ομοίωμα του Ιούδα, φροντίζοντας μάλιστα να το κατασκευάζουν όσο πιο αποτρόπαιο μπορούσαν. Ποιος να τους πει πως όλα εκείνα των Γραφών ήταν μέσα στο πνεύμα της Θείας οικονομίας ή το άλλο: Ακόμα και αν δεν υπήρχε Ιούδας, ο Χριστός θα θυσιαζόταν.

Κατατρυπημένο λοιπόν και σακατεμένο τούτο το ομοίωμα, το παράδιναν στις φλόγες μέσα σε ιαχές αποδοκμασίας για τον Ιούδα και κρότους και γινόταν το «σώσε». Οι Χριστιανοί τότε νόμιζαν πως έβρισκαν μια μορφή εκτόνωσης, ώστε με το πέρας του χρόνου το κάψιμο του Ιούδα να προαχθεί

σε έθιμο. Πέρα απ' αυτό όμως: Στη συνήθεια έβλεπε κανείς και μια μορφή εκτονωτικής λειτουργίας μέσα στον ασφυκτικό κλοιό του χωριού. Αναθυμάμαι σχετικά μια τέτοια «τελετή» σε χωριό της Χίου, το Πάσχα του 1984. Όλοι οι νέοι του χωριού, ταγμένοι σε ομάδες, να πασχίζουν να μεταφέρουν σέρνοντας στη γη και βαριούς κορμούς δέντρων ακόμα στην κεντρική πλατεία έξω από την εκκλησία για να ανάψουν και να τροφοδοτήσουν μια όσο γινόταν μεγαλύτερη φωτιά, ώστε να κάψουν τον «Ιούδα». Στις μέρες μας πιστεύω πως θα έχει... σβήσει εκείνη η πασχαλινή συνήθεια - έπρεπε να σβήσει κι εκεί κι αλλού: Ούτε με την ατμόσφαιρα του Πάσχα ευθυγραμμίζεται, ούτε με το «αγαπάτε αλλήλους» ή το «Πάτερ άφες αυτοίς» του Χριστού, αλλά ούτε κι ανταποκρίνεται σε κάποια πραγματικότητα. Απλά οι αφηγήσεις των Ευαγγελίων για τον Ιούδα πέρασαν στη λαϊκή φαντασία, δυναμώνοντας μια πάνδημη λαϊκή αντίδραση μέσα σε καθεστώς δεισιδαιμονίας και αμάθειας. Άναψε έτσι μια μισαλλοδοξία που η Εκκλησία δεν ανέλαβε έντονο και διαρκή αγώνα να την εξαλείψει.

Αραιωμένες αντιδράσεις της Εκκλησίας

Ωστόσο, διαγράφονται κάποιες αντιδράσεις από την κορυφή της ελληνικής Εκκλησίας σε περασμένους χρόνους. Πρώτα από όσο μπορώ να γνωρίζω, ήταν εκείνη της Ιεράς Συνόδου (12 Απριλίου 1891), που ξεσπάθωσε για καλά με μια εγκύκλιο στους μητροπολίτες της χώρας προτρέποντάς τους να μεσολαβήσουν, ώστε να εξαλειφτεί το αναχρονιστικό έθιμο. Στα 1910 η Σύνοδος επανέρχεται, προς τιμή της. Ήταν ανάγκη - παρατηρούσε - να εξαλει-

φθεί το άτοπο αυτό, αφού «η διά πυροβολισμών και καύσεως ομοιώματος του προδότου διακωμώδησις και εξουθενισμός των συμπολιτών ημών Ιουδαίων, προφανώς διεγείρει θρησκευτικόν μίσος και υποθάλπει κατ' αυτών φανατισμόν, αμαυροί δε και την υπόληψιν των μερών, ων εν μέσω επισυμβαίνει το τοιούτον κακόν. Τούτου ένεκα, επάναγκες έκρινεν η Σύνοδος ίνα διά της παρούσης σύντονον επιστήση την προσοχήν Υμών επί του αντικειμένου τούτου και προτρέψηται Υμάς, ίνα διά συμβουλών, παραινέσεων και προτροπών συντόνων και διδακτικών, προληφθή καθ' ολοκληρίαν πάσα εν τω μέλλοντι απόπειρα προς καύσιν ομοιώματος του Ιούδα, εν οιωδήποτε μέρει της θεοσώστου Υμών επισκοπικής παροικίας».

Χρόνια πιο ύστερα, επανέρχεται η Ιερά Σύνοδος με άλλον αρχιεπίσκοπο: «Η Ιερά Σύνοδος θεωρεί καθήκον Αυτής, όπως φέρη εις γνώσιν πάντων των Χριστιανών, ότι η τήρησις τοιούτων εθίμων αντιβαίνει προς την βάσιν και το θεμέλιον της πίστεως ημών, ήτις είναι η αρετή της αγάπης εν γένει προς πάντα άνθρωπον».

Πλην τούτου όμως-συνεχίζει η Σύνοδος-«υποδεικνύει άμα η Σύνοδος, ότι τα αντιχριστιανικά ταύτα έθιμα, συντελούσι τα μέγιστα και εις την δημιουργίαν ψυχρότητος μεταξύ του ορθοδόξου πληρώματος και των συμπολιτών ημών Ισραηλιτών, οι οποίοι κοινήν σήμερον μεθ' ημών έχουσι την πατρίδα και τα αυτά προς αυτήν δικαιώματα και καθήκοντα, επ' ουδενί δε λόγω επιτρέπεται να θίγηται η φιλοτιμία αυτών διά πράξεων και φράσεων, αίτινες ευκόλως δύνανται να εκληφθώσιν ως προσβλητικοί

διά το Έθνος των Ισραηλιτών».

Δεν μπορώ να ξέρω αν ανταποκρίθηκαν οι μητροπολίτες στην Ελλάδα. Αν έστω και ένας ιεροκήρυκας ποτέ, κι από κείνους που περιφέρονταν στα χωριά τη Μεγάλη Σαρακοστή, αναφέρθηκε ποτέ σ' αυτή την αντισημιτική στάση μεγάλης μερίδας του ελληνικού λαού, για να την κατακρίνει. Το έθιμο πάντως συνεχίστηκε (και στα χωριά μας βέβαια), και μόνο μέσα στο πνεύμα των νέων αντιλήψεων ατόνησε ή πήρε τέλος χωρίς την επέμβαση εκκλησιαστικών παραγόντων. Διατηρούνταν όμως έως τα τελευταία χρόνια σε κάποια νησιά κυρίως, ίσως επικρατεί έως σήμερα. Είναι όμως απελευθερωμένο από το παλιό μίσος εναντίον του Ιούδα. Το συντηρούν για τουριστικούς και μόνο λόγους, όπως διαπίστωσα στη Σίφνο το Πάσχα του 1988, όταν ο τοπικός σύλλογος «κρέμασε» και έκαψε τον «Ιούδα» για χάρη των πενήντα Βολιωτών εκδρομέων στο νησί εκείνο το Πάσχα. Έτσι φυσιολογικά κι αβίαστα σαν να αναβίωναν ένα παιχνίδι του τόπου τους. Κανένα μίσος δεν διαπιστώσαμε, ούτε ίχνος εχθρότητας για τους τόσο συμπαθείς, αλλά και τόσο πολιτισμένους Ισραηλίτες της Ελλάδας.

Ευτυχώς, γιατί δεν χρωστούν τίποτα οι φίλοι μας, κοντά στο μαρτύριο του Χριστού, να έχουν και το δικό τους μαρτύριο σε κάθε Πάσχα των Χριστιανών!

[Από τη «Θεσσαλία», 26 Απριλίου 2008 - Σημείωση «Χρονικών»: Στις πολύ λίγες περιοχές που συνεχίζεται το έθιμο, μερικοί ντόπιοι παράγοντες αναγνωρίζουν το αναχρονιστικό στοιχείο, το δικαιολογούν όμως ως «λαογραφικό»].

Αναμνήσεις από τον Ν. Καββαδία

Στην «Ελευθεροτυπία» (22.3.2009), με τίτλο «Ο καπετάνιος της καρδιάς τους» φίλοι, συνάδελφοι και συνταξιδιώτες του ποιητή Νίκου Καββαδία δημοσιεύουν αναμνήσεις από τη ζωή του.

Μεταξύ αυτών ο Λουκάς Νιφοράτος θυμάται πως όταν ο Καββαδίας ήταν υποπλοίαρχος στο «Απολλωνία» και ταξίδευαν προς τη Χάιφα, το πλοίο γέμιζε από νεαρές Ισραηλινές, που πήγαιναν να δουλέψουν στα κιμπούτς: «Κάποιες από αυτές τις κοπέλες δεν είχαν να πληρώσουν τα τηλεγραφήματα που ήθελαν να στείλουν στους δικούς τους. “Πόσο κάνει το τηλεγράφημα;” ρωτούσαν τον Καββαδία. “Τόσο”, ο Καββαδίας. “Αχ, δεν έχω”, η κοπέλα. “Περίμενε”, ο Καββαδίας. Κι έβγαζε το “τόσο” απ' την τσέπη του και το έδινε στην κοπέλα. “Τώρα έχεις να με πληρώσεις, πλήρωσέ με”».

Γράμματα

Μεγαλέξανδρος και Εβραίοι

Ο κ. Κυριάκος Νησιώτης, συνταξιούχος φαρμακοποιός, από τον Βόλο, γράφει στο «Βήμα» (3.2.2009) τα παρακάτω:

Οι Έλληνες ιστορικοί για την είσοδο του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ιερουσαλήμ δεν αναφέρουν τίποτα. Ο Ιώσηπος, το ιερό βιβλίο των Εβραίων, το Ταλμούδ, και τα βιβλία της Π. Διαθήκης (ιδίως των Μακκαβαίων) αναφέρονται στα σημαντικά γεγονότα που εκτυλίχθηκαν μεταξύ Αλεξάνδρου και ιερατείου των Εβραίων, καθώς και στην ελληνικότητα του Αλεξάνδρου και εν γένει των Μακεδόνων. Όταν, κατά τον Ιώσηπο, ο Αλέξανδρος πολιορκούσε την Τύρο, οι Σαμαρείτες του έστειλαν 8.000 άνδρες για τον στρατό του, ενώ ο αρχιερέας Ιάδδος αρνήθηκε να τον ενισχύ-

σει. Όταν ο Μακεδόνας βασιλιάς έφθασε στην Ιερουσαλήμ, όλοι περίμεναν να καταστρέψει την πόλη σε αντίποινα για την άρνηση του αρχιερέα να τον ενισχύσει. Συνέβη, όμως, το αντίθετο. Ο αρχιερέας και ολόκληρος ο κλήρος πήγαν έξω από την πόλη και ο Αλέξανδρος τους πλησίασε, γονάτισε μπροστά στον αρχιερέα και τον χαιρέτησε με σεβασμό κι εκείνος τον ασπάζτηκε! Στη συνέχεια ο αρχιερέας με τον Αλέξανδρο κατευθύνθηκαν στον ναό του Σολομώντος. Εκεί ο αρχιερέας έβαλε έναν αναγνώστη να διαβάσει μεγαλοφώνως την προφητεία ότι το περσικό κράτος θα καταλυθεί υπό του «μελέχ γιαβάν», δηλαδή υπό Έλληνας βασιλέως. Το Ταλμούδ διηγείται έναν διάλογο μεταξύ Αλεξάνδρου και αρχιερέως, στον οποίο ο αρχιερέας λέγει στον Αλέξανδρο: «Θα κάμωμεν εις σε, Βασιλεύ, έργον όπερ θα είναι μνήμα αιώνιον. Παν άρρεν τέκνο, το όποιον θα γεννηθή εις τους

Ιερείς, τους απογόνους της φυλής Λεβή κατά το έτος τούτο, θα λάβει το δικό σου όνομα, Αλέξανδρος». Πράγματι, εις την εβραϊκή ονοματολογία, που είναι τόσο θρησκευτικώς αυστηρή, πολιτογραφήθηκε έκτοτε το όνομα Αλέξανδρος ως όνομα εβραϊκό. Το 1ο Βιβλίο των Μακκαβαίων (Π. Διαθήκη) λέει: «Ο Αλέξανδρος, ο υιός του Φίλιππου, ο Μακεδών, έπειτα από τη νίκη του εναντίον των Περσών, κατά την οποία νίκησε τον Βασιλέα των Περσών και των Μήδων Δαρείο, εξόρμησε από τη χώρα των Χετταίων και έγινε βασιλεύς αντί εκείνου αφού προηγουμένως είχε γίνει βασιλεύς ολοκλήρου της Ελλάδος». Υπάρχουν και τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης που αναφέρονται στους Έλληνες, στους διαδόχους του Μ. Αλεξάνδρου. Επίσης, την εποχή του Πτολεμαίου του Φιλάδελφου (284 - 247) έγινε η μετάφραση της Βίβλου, η «Μετάφραση των Εβδομήκοντα».

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ

Ένας ανθρωπιστής χωρίς σύνορα

Ο Καθηγητής Σάββας Αγουρίδης (γ. το 1921), που έφυγε πριν από δύο μήνες από τη ζωή, υπήρξε ζεστός και πιστός φίλος των Εβραίων. Καθηγητής της Καινής Διαθήκης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών είχε ασχοληθεί ιδιαίτερα με τη μελέτη εβραϊκών θρησκευτικών κειμένων, φτάνοντας στη βαθύτερη ουσία τους. Αποφεύγοντας τις επιφανειακές αναγνώσεις, την επιπόλαιη ενασχόληση με θρησκευσιολογικά θέματα, ο Καθηγητής Αγουρίδης κατόρθωσε να πλησιάσει την πεμπτουσία του Ιουδαϊσμού και να τον συνταιριάζει με την πλατιά ουσία του Χριστιανισμού.

Πραγματικά δημοκράτης, αντιρατσιστής, πρόμαχος στην καταπολέμηση των φυλετικών, εθνικών, θρησκευτικών κ.λπ. διακρίσεων, αγωνίστηκε χωρίς φανατισμούς ή υπερβολές, για να υπηρετήσει την αρχή της ισότητας μεταξύ των ανθρώπων, χωρίς ιδεοληψίες. Απ' όπου πέρασε, με ό,τι κι αν ασχολήθηκε απέπνεε έναν ανθρωπισμό χωρίς σύνορα που διέκρινε τη ζωή και το έργο του Καθηγητή Σάββα Αγουρίδη. Γι' όλους αυτούς τους λόγους έχαιρε της εκτίμησης και του σεβασμού του επιστημονικού κόσμου και όσων τον γνώρισαν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΙΟΛΙΟΣ

Σκιές της πόλης

Αναπαράσταση του διωγμού των Εβραίων της Βέροιας

(Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα 2008)

Εμπεριστατωμένη μελέτη, η οποία εκτός από την ντοκουμενταρισμένη παρουσίαση των όσων συνέβησαν κατά το διωγμό των Εβραίων στη Βέροια, παρουσιάζει ένα ευρύτερο κοινωνικό μελέτημα για την παρουσία των Ελλήνων εβραϊκού θρησκευάτος σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας.

Η εισαγωγή του συγγραφέως, ο οποίος εξηγεί πώς από μία αρνητική θέση δικηγόρων συναδέλφων του στη Βέροια, οδηγήθηκε στη συγκέντρωση, διασταύρωση και παρουσίαση στοιχείων για τη συγγραφή του παρόντος τόμου, η διαδικασία που ακολούθησε, τα συναι-

σθήματα που του δημιουργήθηκαν και τον συνόδευσαν είναι χαρακτηριστικά για τον καθένα που ασχολείται με εβραϊκά θέματα. Όπως ο ίδιος σημειώνει «Η εβραϊκή παρουσία στον ελλαδικό χώρο και η γενοκτονία του εβραϊσμού της Ελλάδας δεν είναι αποκλειστικά τμήμα της ιστορίας των Εβραίων, αλλά εντάσσεται δίχως άλλο στην ίδια την ελληνική ιστοριογραφία και στη συλλογική μνήμη της ελληνικής κοινωνίας ως αναπόσπαστο μέρος αυτής».

Παρότι ο τίτλος του βιβλίου φαντάζει περιοριστικός, με τοπική αποστολή, στην ουσία το βιβλίο επιχειρεί μια ευρύτερη ανάλυση του Ολοκαυτώματος τόσο στον ευρωπαϊκό χώρο, όσο και στον ελληνικό, όπου η Βέροια και η Θεσσαλονίκη διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Οι προεκτάσεις, στις οποίες προβαίνει ο συγγραφέας, αφορούν συνολικά την περιοχή της Ημαθίας από την κοινωνικοοικονομική πλευρά, ως δομικά στοιχεία συλλογικής και ατομικής συμπεριφοράς.

Δ. Ρηγιός

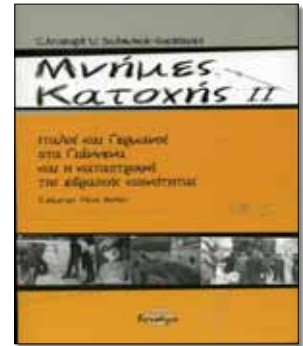
ΠΑΝ. Γ. ΦΟΥΓΙΑΣ

Μεθόδιος - Ο αδικημένος ιεράρχης

(Μάλλιανης - Παιδεία, 2008)

Τη ζωή και το έργο του διατελέσαντος Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μεγ. Βρεταννίας - Μητροπολίτη Πισιδίας Μεθοδίου (Φούγια) παρουσιάζει σε πολυσέλιδο τόμο ο αδελφός του Παν. Φούγιας. Ο Μητροπολίτης Μεθόδιος είχε αξιόλογη δράση σ' όλες τις θέσεις όπου υπηρέτησε ενώ το ίδιο περιπεπαιδαστο ήταν το συγγραφικό του έργο. Σε πολλά έργα του έχει αναφερθεί σε θέματα σχέσεων μεταξύ Ελληνισμού, Χριστιανισμού και Ιουδαϊσμού (Ιδιαίτερα στα βιβλία του «Ελληνισμός και Ιουδαϊσμός», Νέα Σύνορα, 1995, «Η Ελληνιστική Ιουδαϊκή Παράδοση», Νέα Σύνορα, 1995). Πολέμιος των

θρησκευτικών, φυλετικών, εθνικών κ.λπ. διακρίσεων, υπήρξε πιστός φίλος του Ελληνικού Εβραϊσμού.

CHRISTOPH V.

SCHMINCK - GUSTAVUS

Μνήμες Κατοχής II

Ιταλοί και Γερμανοί στα Γιάννενα και η καταστροφή της εβραϊκής κοινότητας

(Εκδόσεις Ισνάφι, Ιωάννινα 2008.

Επίμετρο Ρένα Μόλχο)

Το παρόν βιβλίο αναφερόμενο ειδικά στην καταστροφή της Εβραϊκής Κοινότητας Ιωαννίνων μπορεί να θεωρηθεί ότι, με μικρές παραλλαγές, ισχύει για τα όσα εφαρμόστηκαν σε βάρος του Ελληνικού Εβραϊσμού σε ολόκληρο τον ελλαδικό χώρο. Οι προσωπικές μαρτυρίες Χριστιανών και Εβραίων κατοίκων των Ιωαννίνων, τα στοιχεία που περιέχονται, η διήγηση συμβάντων, τα γε-

Ιωάννινα, 25 Μαρτίου 1944: Μέχρι 40 κιλά χειραποσκευές ανά εβραϊκή οικογένεια.

γονότα που διεκτραγωδούνται παρά τον τοπικό χαρακτήρα τους είναι πανομοιότυπα, ως καταστάσεις και πνεύμα, με όσα συνέβησαν και στις λοιπές ελληνικές εβραϊκές κοινότητες. Κι αυτό είναι φυσικό γιατί παντού εφαρμόστηκε η ίδια τακτική όπως σαφώς και με κάθε λεπτομέρεια είχε προσδιοριστεί από την οργανωμένη «Τελική Λύση» των χιτλερικών. Όσο κι αν σε κάθε πόλη / περιοχή ίσχυαν προσωπικές φιλίες, ατομικές / οικογενειακές σχέσεις, πνεύ-

μα καλής γειτονίας όλες αυτές οι αισθηματικές εκφράσεις χάθηκαν μπροστά στη θηριωδία του Γερμανού κατακτητή. Η έκφραση του θηρίου της ζούγκλας, όπως ήταν ο Γερμανός στρατιώτης από τον ανώτατο μέχρι τον απλό φαντάρο, τρόμαξε. Ο καθένας μαζεύτηκε στη γωνιά του, ξέχασε φιλίες, αγνόησε όσα τον συνέδεαν με τον Εβραίο γείτονα. Το βιβλίο του Christoph V. Schminck δεν αποτελεί, μόνο ένα σοβαρό, αδιάψευστο ιστορικό βιβλίο, μπορεί, παράλληλα, να θεωρηθεί κι ως κοινωνιολογικό σύγγραμμα για τις εφαρμοσμένες ανθρώπινες σχέσεις, για την καθημερινότητα της ζωής κάτω από ειρηνικές, αλλά και μέσα σε φοβισμέ-

νες ώρες. Η προσωπική κατάθεση, όταν είναι απαλλαγμένη από ατομικές, κομματικές κ.λπ. εμπάθειες, αποτελεί αδιάψευστο ντοκουμέντο όσον αφορά γεγονότα, ισχυρό παράγοντα στηριξης της διήγησης.

Τέλος, το ανατριχιαστικό στοιχείο που προκύπτει από αψευδή περιεχόμενα του βιβλίου είναι ότι τα όργανα που εκτέλεσαν κατά περιοχές - πόλεις τις εγκληματικές ενέργειες του Ολοκαυτώματος τελικά δεν τιμωρήθηκαν. Με διάφορες προφάσεις, με νομικά τεχνάσματα, με ηθελημένη παραπλάνηση των μεταπολεμικών Γερμανικών και Ελληνικών Αρχών, οι εκτελεστές έζησαν σε ένα καθεστώς ασυλίας, προστατευόμενοι

από πέπλο ατιμωρησίας. Αυτή, ακριβώς η κατάληξη είναι που εκθέτει την παγκόσμια αντίληψη περί δικαιοσύνης, που πληγώνει τα θύματα και τους μεταγενέστερους.

Δ. Ρηγινός

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΑΜΑΡΑ

Διηγήματα

(Γόρδιος, Αθήνα 2008)

Διηγήσεις περιστατικών από την καθημερινή ζωή, στα οποία κυριαρχεί ο ανθρώπινος πόνος, το συναίσθημα.

Το Άουσβιτς κινδυνεύει

Συνέχεια από τη σελ. 2

από όλα τα ναζιστικά στρατόπεδα (σχεδόν διακόσια εκτάρια ο χώρος στον οποίο εκτείνεται) έχουν υποστεί ήδη μεγάλες καταστροφές.

– Θάλαμοι αερίων. Κρεματόρια. Υπνωτήρια όπου στοιβάζονταν οι κρατούμενοι. Διαβρώνονται. Μετατρέπονται σε ερείπια. Εάν δεν γίνουν εκτεταμένες εργασίες συντήρησης, αμέσως, χωρίς χρονοτριβή, το Άουσβιτς -το μόνο στρατόπεδο που περιλαμβάνεται στον κατάλογο της Ουνέσκο με τα Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς- κινδυνεύει να καταρρεύσει.

– Τα έργα συντήρησης κοστίζουν. Χρειάζονται 120 εκατομμύρια ευρώ για να διασφαλιστεί η «επιβίωση» του Άουσβιτς. Φυσικά το ζήτημα δεν είναι να μετατραπεί ο τόπος σε Disneyland για ενήλικους με εστιατόρια και αναμνηστικά είδη, αλλά να παραμείνει όπως ήταν τότε... Σημειώνω ότι το 2008 επισκέ-

φθηκαν το Άουσβιτς 1.3 εκατομμύριο άνθρωποι ταξίδεψαν στην Πολωνία μόνον για αυτόν τον λόγο.

Η ιδέα της συντήρησης και ανακαίνισης ενός τέτοιου τόπου μαρτυρίου και εξόντωσης είναι, από μίαν άποψη, εφιαλτική. Άουσβιτς. Τόπος φρίκης αλλά επίσης κατ'εξοχήν τόπος Μνήμης (συχνά τα δυο πάνε μαζί). Σημείο αναφοράς για την ανθρωπότητα και ιδίως για την Ευρώπη (όταν το έγκλημα έχει συμβεί στο σπίτι σου, στην περιοχή σου, δίπλα σου, πώς να το κάνουμε, σε αφορά περισσότερο). Ασφαλώς και πρέπει να συντηρηθεί το Άουσβιτς. Και μάλιστα οφείλουν όλες οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβάλουν, δεδομένου ότι το Άουσβιτς είναι πέρα για πέρα «ευρωπαϊκή υπόθεση».

[«Ελευθεροτυπία», 13.3.2009].

“CHRONIKA”

Edition of the Central Board of Jewish Communities in Greece
36, Voulis str., 105 57 Athens, Greece, Tel.: ++30-210-32 44 315, fax: ++30-210-33 13 852
e-mail: hhkis@ath.forthnet.gr Web site: www.kis.gr

Summary of Contents of Issue 220, vol. 32 March - April 2009

- ✓ Journalist Paschos Mandravelis challenges the leader of the right-wing political party LAOS, **George Karatzaferis**, who had stated that “the Jews smell of blood” and that “Jews have such a thick skin that they are extremely insensitive”. Mr. Mandravelis considers these statements as nonsense.
- ✓ Following press reports that the Auschwitz concentration camp is left to be ruined, Mrs Teta Papadopoulou argues in her article that **Auschwitz should be preserved** and that all European Union countries should bear the cost of preservation, taking into account that this concentration camp is a totally European affair.
- ✓ Professor George Patronos in his article refers to the **cultural interactions between Hellenism, Judaism and Christianity**, given that “Christianity was initially born on a Jewish territory, but was later developed and matured in territory under the Hellenistic influence, as Alexandria also did”.
- ✓ Mr. Fotis Terzakis, in his contribution entitled “Writing and Difference” analyses the namesake book by Jacques Derrida, which was published in 1967, and examines the **Jewish philosophical thinking of the 20th century**.
- ✓ Two pieces refer to the **Holocaust**. The first is the speech delivered on 25 January 2009 by Mr. **Moses Constantinis**, President of the Central Board of Jewish Communities in Greece, on the occasion of the Holocaust Remembrance Day in Thessaloniki. This piece also includes an extract of the **speech** delivered by the **Archbishop of the Greek Orthodox Church of America, Mr. Dimitrios**, during the same event. Among others, he notes: “. . .and I want to point out that, as it has already been argued, what happened in the Holocaust is outrageous and unprecedented in world history. As Mr. Constantinis said, it cannot be compared to anything – it is absolutely unique . . .”.
- ✓ The second is a research piece which examines the **position of Pope Pius XII** during the **Holocaust**.
- ✓ Anti-Semite writer K. Plevris has written a 1,400-page book entitled «Jews - The whole truth». In his book, the writer admits his pro-Nazi stance and insults, backbites and threatens Jews by saying that «Auschwitz may function again». After his book was published, Plevris was brought to justice and was originally convicted to a suspended sentence of 14 months imprisonment. The Court of Appeal, to which Plevris appealed his original sentence, found him innocent. The Court based the acquittal on an interpretation of the Law that had never been used before in Greece. The acquittal of Plevris provoked reactions from the Jewish Community of Greece and abroad. Many Greek reporters commented negatively on the acquittal of the neo-Nazi. The present issue includes a special section, which reproduces the articles published in the Greek Press criticizing the Court of Appeal decision and explaining the spirit and the content of Antisemitism.
- ✓ History researcher Mr. Thrasylvoulos Papastratis, writes about the **Jewish Community of Kastoria** (Western Macedonia), which no longer exists. Mr. Papastratis has carried out a comprehensive research on the Jewish presence in the area.
- ✓ In a few areas of Greece, it is a **folk custom of Easter to burn a straw-man representing Judas**. In his article, Mr. George Thomas discusses this custom and refers to a circular by the Holy Synod of the Church of Greece, which notes that “preserving such customs is contrary to the basis and the foundations of our belief, namely the virtue of love towards all people”.
- ✓ The issue closes with book reviews and reader’s letters.

Translated from Greek by: *Eleanna Antonoglou*

Front cover: *‘Auschwitz: Ruins of crematorium II, which was destroyed by the Germans before their departure. Auschwitz is a monument to world history, a testimony of human sacrifice and pain which must not be lost.*

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. ΜΩΨΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: Βουλής 36 • 105 57 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 210 - 32.44.315-8
E-mail: hhkis@ath.forthnet.gr • Internet site: <http://www.kis.gr> • Κωδικός εντύπου: 3502
ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Μιχάλης Κύρκος, Υψηλάντου 25 Αθήνα, τηλ.: 210 - 72 18 421
Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν τις απόψεις των συγγραφέων τους.
Διανέμεται δωρεάν

Συγγ. Πλατίνου

Gold Eurobank MasterCard

Μία ανεκτίμητη συλλογή ολοκληρώνεται!

Τρεις κάρτες MasterCard, μία επιλογή: Eurobank

 210-95 55 555

